

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2014-2017

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Karolina Götzová

Pracovní uplatnění bývalých profesionálních tanečníků

Praha 2017

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Milan Demjanenko

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR'S COMBINED STUDY

2014-2017

BACHELOR THESIS

Karolina Götzová

**The Employment opportunities of former professional
dancers**

Prague 2017

The Bachelor Thesis Work Supervisor: PhDr. Milan Demjanenko

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a uvádím v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne

Karolina Götzová

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala PhDr. Milanu Demjanenkovi za odborné vedení, cenné rady a věcné připomínky, které mi v průběhu zpracování bakalářské práce poskytl.

Anotace

Bakalářská práce s názvem *Pracovní uplatnění bývalých profesionálních tanečníků* se orientuje na problematiku celoživotního učení. Tanec, jako profesionální aktivita, vyžaduje speciální kompetence a studium na odborných školách. Jde o mimořádně náročnou fyzickou činnost. Cílem práce je poukázat na to, že kariéra profesionálního tanečníka končí, vzhledem k ostatním zaměstnáním, poměrně brzo a tito lidé si musí následně hledat nové zaměstnání. Z toho důvodu má pro ně velký význam celoživotní učení, jelikož pouhé odborné zaměření na konci kariéry, nebude dostačující pro jiné profese. Bakalářská práce je konkrétně zaměřena na profesionální tanečnický z oblasti klasického baletu, kteří působí ve stálých angažmá v divadelních souborech. Teoretická část se soustředí na vysvětlení celoživotního učení, na vymezení pojmu kariéra, kariéře profesionálního tanečníka, zahraničním programům podporujícím nové uplatnění bývalých tanečníků a Nadačnímu fondu pro taneční kariéru. Praktická část zahrnuje analýzu rozhovorů s profesionálními tanečnickými. Bakalářská práce poukazuje na důležitost celoživotního vzdělávání, které je důležité nejen pro profesionální tanečnický.

Klíčová slova

balet, celoživotní učení, kariéra, Nadační fond pro taneční kariéru, profesionální tanečník, tanec

Annotation

The bachelor's thesis entitled *The Employment opportunities of former professional dancers* focuses on the issue of lifelong learning. Dance, as a professional activity, requires special competencies and education at vocational school. It is about an exceedingly demanding physical activity. The aim of this thesis is to point out that the career of the professional dancers ends, due to other employments, relatively soon early and then these people have to look for a new job. For this reason has the lifelong learning really great importance to them, because just a professional focus at the end of career will not be sufficient for other professions. The bachelor thesis specifically focuses on professional dancers from the field of classical ballet, who are active in permanent activities in theater ensembles. The theoretical part focuses on explaining lifelong learning, definition of the concept of career, career of a professional dancer, foreign programs supporting the re-employing of professional dancers and the Dance Career Endowment Fund. The practical part includes an analysis of interviews with professional dancers. The bachelor thesis points out the importance of lifelong learning, which is important not only for professional dancers.

Keywords

ballet, lifelong learning, career, the Dance Career Endowment Fund, professional dancer, dance

Obsah

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST	11
1 CELOŽIVOTNÍ UČENÍ	11
1.1 Celoživotního učení v oblasti terciárního vzdělávání	14
2 VYMEZENÍ POJMU KARIÉRA	17
2.1 Kariérové typy.....	18
2.2 Kariérové kotvy.....	20
2.3 Flexibilita na pracovním trhu	22
3 TANEC A PROFESIONÁLNÍ TANEČNÍK	24
3.1 Kariéra profesionálního tanečníka	27
3.2 Rizika v taneční kariéře.....	28
4 ZAHRANIČNÍ PROGRAMY PODPORUJÍCÍ NOVÉ UPLATNĚNÍ BÝVALÝCH TANEČNÍKŮ	30
4.1 Programy v Evropě	31
4.2 Programy v Severní Americe	33
4.3 Programy v Asii	35
5 NADAČNÍ FOND PRO TANEČNÍ KARIÉRU	36
5.1 Vize tance z. s.	37
5.2 Taneční sdružení České republiky	39
PRAKTICKÁ ČÁST	41
6 CÍL, VĚDECKÁ OTÁZKA A ÚKOLY PRÁCE	41
6.1 Metodika práce.....	41
7 ANALÝZA ROZHOVORŮ	45
8 DISKUZE	53
ZÁVĚR	55

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	57
SEZNAM PŘÍLOH.....	63

ÚVOD

Tanec pro mnohé z nás znamená pouze zábavu, avšak ve chvíli, kdy větší část příjmů je tvořena právě ze zisku z tance, stává se člověk profesionálním tanečníkem. Tato profesionální aktivita vyžaduje speciální kompetence a studium na odborných školách. Tanec je velice fyzicky a psychicky náročná činnost. Každý tanečník musí dodržovat přísné diety, každý den trápit své tělo na trénincích a vyrovnávat se s tlakem společnosti nejen během představení, ale také ve všedním životě, jelikož se může setkat s názorem, že tanečník je jen „poskakující osoba“, která má snadný život. Kariéra tanečníka, není tak jednoduchá jak by se mohlo zdát. Jak řekl Michael Jackson: *„Pohybující se tělo je umění. Tanec je skutečné vyjádření emocí pohyby těla. Je to úžasná věc, být na podlaze, ale cítit se přitom nevýslovně svobodný, doslova ve vyšších sférách a dělat co chcete. Je to únik, způsob jak se dostat pryč od všeho a jen pohybem těla nechat veškeré napětí a bolest vyjít ven“*.¹ Zde je patrné, co pro profesionální tanečníky znamená tanec a tudíž je explicitní jak je pro ně náročná změna povolání.

Cílem bakalářské práce je pracovní uplatnění bývalých profesionálních tanečníků. Bakalářská práce bude konkrétně zaměřena na profesionální tanečníky z oblasti klasického baletu, kteří působí ve stálých angažmá v divadelních souborech. Lidé věnující se aktivně baletu, dosahují „důchodového věku“ kolem 35. roku svého života, jelikož právě balet patří mezi nejnáročnější druhy tance. Studium zaměřené na klasický balet probíhá v denní formě v osmiletém vzdělávacím programu. Tanečníci obětují tanci téměř vše, volné chvíle, přátelé aj.

Bakalářská práce bude systematicky rozdělena na teoretickou a praktickou část, přičemž teoretická část bude obsahovat kapitolu celoživotní učení, kde bude vysvětleno, co samotný pojem znamená. Důvodem, proč tato kapitola je zakomponována do závěrečné práce je ten, že právě pro tanečníky má celoživotní učení velký význam, jelikož musí (kolem 35. roku života) změnit profesi a jejich schopnost se nadále učit je nezbytná. Následně bude vymezen pojem „kariéra“. V souvislosti s tím bude

¹ Tanec, vystupování: Michael Jackson. Michael Jackson [online]. Copyright © 2011 Všechna práva vyhrazena. [cit. 22.05.2017]. Dostupné z: <http://www.michaeljacksonforever.cz/tanec-vystupovani/>

vysvětleno, co znamenají kariérové typy, kariérové kotvy, a co je to flexibilita na volném trhu. Předpokládáme, že každý chtěný přestup z jedné pracovní funkce do druhé je vyjádřením přání pracovníka, snahou dosáhnout postavení, které nejlépe odpovídá jeho potřebám. Každá pracovní dráha člověka má jistý smysl, i v případě je-li změna vykonána v závislosti na momentální situaci. Někdo se pro změnu rozhodne z důvodu touhy po změně, jiného k tomu donutí finanční tíseň, či nemožnost danou funkcí již vykonávat. Třetí kapitola bude podrobně pojednávat o profesionálním tanečnickovi, jeho kariéře a s ní spojenými riziky. Čtvrtá a pátá kapitola se zaměří na programy podporující nové uplatnění profesionálních tanečnicků jak na území České republiky, tak v zahraničí, protože mnozí tanečníci působí právě v jiném státě a bylo by dobré, jim ukázat, že i tam existují organizace, které jsou ochotny pomáhat tanečnickům při změně profesí.

Praktická část se bude snažit nalézt odpověď na předložené hypotézy a rozšířit informovanost v oblasti pracovního uplatnění bývalých profesionálních tanečnicků. Veškeré informace budou vycházet z kvalitativního průzkumu, který proběhne mezi profesionálními tanečníky. Forma kvalitativního průzkumu bude rozhovor. V praktické části budou zaznamenány výsledky v podobě shrnutí z pěti provedených rozhovorů, jejichž přesná interpretace bude uvedena v příloze.

Bakalářská práce může být také velkým přínosem jak pro tanečníky, kteří se na profesionální dráhu teprve vydali, tak pro tanečníky, kteří se právě nachází v období, kdy řeší změnu povolání.

TEORETICKÁ ČÁST

1 CELOŽIVOTNÍ UČENÍ

Celoživotní učení zahrnuje každé vzdělávání, které člověk zahájí během života. V této oblasti je zajímavé evropské dělení vzdělávání na formální (organizovaná forma, školy), neformální (mimoškolní vzdělávání, domácí škola) a informální (spontánní vzdělávání), jelikož celoživotní vzdělávání může být realizováno v rámci všech forem. Pod pojmem vzdělávání rozumíme „proces záměrného a organizovaného osvojování poznatků, dovedností, postojů, aj., typicky realizovaný prostřednictvím školního vyučování.“² Většina lidí totiž touží po nových vědomostech a dovednostech, vždyť již Dalajláma řekl, že: „prvním krokem na cestě ke štěstí, je učení“. Všichni bychom si měli uvědomovat, že čím více toho ovládáme, tím lépe pro nás. Protože jednou může nastat chvíle, že nebudeme moci dělat to, čemu jsme se doposud věnovali. Nicméně důvodů, proč se neustále vzdělávat je nespočet a každý má možnost si vybrat z povinné školní docházky, rekvalifikace, kurzů a vzdělávání pro seniory, aj.³

Získávání podnětů v průběhu celého života získalo v roce 1996 označení *celoživotní učení*, do té doby bylo používáno spojení celoživotní vzdělávání, cílem tohoto kroku bylo zdůraznit nezbytný aktivní přístup jedince.⁴ Celoživotní učení prezentuje nové pojetí vzdělávání v jeho organizačním principu. Dochází k tomu, že tradiční vzdělávání v institucích a mimo ně je chápáno jako sjednocený celek. Díky tomu jsou možné značné přechody mezi zaměstnáním a vzděláváním. V neposlední řadě umožňuje získat kompetence a kvalifikace během života jakýmkoli způsoby.⁵ Také Kopecký se vyjadřuje o nutnosti zavedení pojmu celoživotní učení, jelikož tím tak postihneme

² PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky*. Úvod do studia oboru. Praha: Portál, 2000, s. 15. ISBN 80-7178-399-4.

³ SVOBODOVÁ, J., ŠMAHELOVÁ, B. *Kapitoly z obecné pedagogiky*. Brno: MSD, 2007, s. 20. ISBN 978-80-86633-81-7.

⁴ PALÁN, Z. *Celoživotní učení*. Andromedia.cz [online]. [cit. 20.04.2017]. Dostupné z: <http://www.andromedia.cz/andragogicky-slovník/celozivotni-uceni-vzdelavani>.

⁵ Tamtéž.

také neformální procesy.⁶ CŽU stojí v opozici k tradičnímu vzdělávání, jaké bylo známo dříve, tedy soustředěné na určité povolání.

Formální vzdělávací systém předkládá pro CŽU nepostradatelné základy, které tvoří pouze jednu jeho část, ještě do nedávna tvořilo formální vzdělávání dominantní část.⁷ Bez rozdílu na pohlaví a věku aj. by mělo být umožněno vzdělávat se každému v souladu s jeho možnostmi, zájmy a potřebami.⁸ Učení je chápáno jako nepřerušovaná a nekončící kontinuita, kterou zahajujeme narozením. Základnu nám vytváří povinná základní docházka a všeobecné vzdělávání. Během tohoto procesu se každý naučí „učit se“ a vytvořit si pozitivní přístup. Každé vzdělávání by mělo jedince vybavit schopnostmi a dovednostmi, které mu umožní řešit veškeré problémy udržitelného rozvoje, morálky, ekonomie, aj. Celoživotní vzdělávání je možné rozdělit na dvě základní etapy. První etapa je nazývána počáteční (viz. níže) a druhá další vzdělávání.⁹

Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (Organisation for Economic Co-operation and Development)¹⁰ v roce 2000 definovala celoživotní učení takto: „*Celoživotní učení je náhled, jež spojuje společenský a individuální rozvoj na celé úrovni. Toto záměrné osvojování, získávání a rozvoj vědomostí, praktických zkušeností aj. se odehrává jak ve školských institucích (terciární vzdělávání, vzdělávání dospělých), tak v neformálním prostředí (doma, v práci, aj.). Poukazuje na důležitost vzdělávání všech, bez rozdílu, již od útlého věku. Zásadní je motivovat jedince k učení po celý jejich život a zajistit potřebné možnosti pro všechny dospělé, jež potřebují rekvalifikaci.*“¹¹ CŽU zahrnuje formální vzdělávání, neformální vzdělávání dospělých, informální vzdělávání. Koncept CŽU je stále rozpracováván a je podněcována jeho

⁶KOPECKÝ, M. *Sociální hnutí a vzdělávání dospělých*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 12. ISBN 80-86432-96-3.

⁷ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*. 1. vyd. Praha: Portál, 2009, s. 16. ISBN 978-80-7367-551-6

⁸VETEŠKA, J., TURECKIOVÁ, M. *Kompetence ve vzdělávání*. Praha: Grada, 2008. Pedagogika (Grada), s. 16-17. ISBN 978-80-247-1770-8.

⁹*Strategie celoživotního učení ČR*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, c2007, s. 8. ISBN 978-80-254-2218-2.

¹⁰ Dne 14. prosince 1960 byla v Paříži podepsána Smlouva o založení Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD), která vstoupila v platnost 30. září 1961. V současné době má OECD celkem 34 členů.

¹¹ OECD.org - OECD [online]. Copyright © [cit. 22.05.2017]. Dostupné z: [http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=DEELSA/ED/CERI/CD\(2000\)12/PART1/REV2&docLanguage=En](http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=DEELSA/ED/CERI/CD(2000)12/PART1/REV2&docLanguage=En).

realizace. Posledními podněty jsou koncepty "učící se podnik" a "učící se společnost".¹² Cílem je upřít pozornost na ekonomický růst a snížit nezaměstnanost. Prostředkem k dosažení stanovené "mety" je právě celoživotní učení.¹³

Počáteční vzdělávání zahrnuje:

- **základní vzdělávání** (primární a nižší sekundární stupeň – ISCED 1, 2), toto vzdělávání má především všeobecný charakter, uvádí se v souvislosti s povinnou školní docházkou,
- **střední vzdělávání** (vyšší sekundární stupeň – ISCED 3), taktéž zde je možné shledávat prvky všeobecného charakteru, který je navíc doplněn o odborný charakter, střední vzdělávání bývá nejčastěji ukončeno maturitní zkouškou, výučním listem, či závěrečnou zkouškou. V České republice je možné absolvovat také nastavbové studium, které navštěvují absolventi s výučním listem. Tzv. nastavba je ukončena maturitní zkouškou.,
- **terciární vzdělávání** (ISCED 5, 6), pravděpodobně nejširší nabídka vzdělávání, která je jedincům umožněna zpravidla po ukončení střední školy maturitní zkouškou. Lidé se následně rozhodují pro specializaci v konkrétním oboru, či pro umělecké zaměření. Pod terciální vzdělávání spadá především vysokoškolské vzdělání a vyšší odborné vzdělání.¹⁴

CŽU předpokládá prolínání formálního vzdělávání, neformálního vzdělávání a informálního vzdělávání během celého života a to vždy a všude. Dokonce ani pojem celoživotní nesplňuje vznesené požadavky, jelikož zdůrazňuje pouze časovou dimenzi vzdělávání. Z tohoto důvodu se postupně začíná používat termín *všeživotní učení*, který postihuje jak prostředí, tak životní situace.¹⁵ Lze konstatovat, že CŽU by se nemělo omezovat na konkrétní fázi života a na instituce. Především by mělo poskytnout rovnou příležitost všem bez rozdílu.¹⁶ A právě s touto problematikou se snaží pracovat OECD, když konstatuje, že celoživotní učení musí být přístupné všem bez rozdílu věku.

¹² PALÁN, Z. *Celoživotní učení*. Andromedia.cz [online]. [cit. 20.04.2017]. Dostupné z: <http://www.andromedia.cz/andragogicky-slovník/celoživotni-uceni-vzdelavani>.

¹³ RABUŠICOVÁ, M., RABUŠIC, L. *Učíme se po celý život?: o vzdělávání dospělých v České republice*. Brno: Masarykova univerzita, 2008, ISBN 978-80-210-4779-2.

¹⁴ *Strategie celoživotního učení ČR*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, c2007. s. 9. ISBN 978-80-254-2218-2.

¹⁵ Tamtéž. s. 10.

¹⁶ PALÁN, Z. *Celoživotní učení*. Andromedia.cz [online]. [cit. 20.04.2017]. Dostupné z: <http://www.andromedia.cz/andragogicky-slovník/celoživotni-uceni-vzdelavani>.

Každý jedinec má potřebu získávat nové vědomosti, intelektové schopnosti, praktické zkušenosti apod. v různých odvětvích. Všechny získané informace mu mohou být nápomocny při získávání nového zaměstnání a především při začlenění do společnosti. Domnívat se, že vzdělávání je potřebné jen u dětí a mládeže, není správné. Lidé se celý život učí a potřebují získávat nové zkušenosti a to by jim mělo být umožněno, jelikož vzdělávání má také např. úlohu z ekonomického hlediska (vzdělané obyvatelstvo je pravděpodobněji zárukou ekonomické prosperity).

1.1 Celoživotního učení v oblasti terciárního vzdělávání

Terciárním vzděláváním chápeme veškeré vzdělávání, které následuje po středoškolském vzdělání. Nejedná se pouze o studium na vysokých školách, ale také např. o jazykové školy, či vyšší odborné školy a profesní vzdělávání.

Vyšší odborná škola

Dává možnost studentům, kteří již získali středoškolské vzdělání, získat vyšší odborné vzdělání. V současnosti se můžeme setkat také se spoluprací těchto škol se středními školami např. SUPŠT a VOŠ (střední umělecko-průmyslová škola textilní a vyšší odborná škola). Takové školy mají společného zřizovatele a působí ve stejných prostorách. VOŠ se nadále intenzivně snaží zahájit stejnou spolupráci s vysokými školami, aby byl ulehčen studentům přestup a možnost studovat VŠ. Na základě novelizace § 49 odst. 3 zákona o vysokých školách, provedené zákonem č. 562/2004 Sb., může vysoká škola nebo fakulta stanovit odlišné podmínky pro přijetí uchazečů, kteří absolvovali akreditovaný vzdělávací program nebo jeho část ve VOŠ nebo studují akreditovaný vzdělávací program ve VOŠ v ČR nebo v zahraničí.¹⁷

Vysoká škola

V současnosti je téměř běžné, že si studenti podávají přihlášky na více vysokých škol současně (mají strach, že se nedostanou na VŠ, kterou preferují). Výsledkem je poté to, že na některé školy se k přijímací zkoušce dostaví nižší počet uchazečů, než se původně

¹⁷ novelizace § 49 odst. 3 zákona o vysokých školách, provedené zákonem č. 562/2004 Sb., In. *Sbírka zákonů*. 2. 9. 2004.

přihlásilo (udělali již přijímací zkoušku na jiné škole a jsou přijati). Ve chvíli, kdy je budoucí student VŠ přijatý na více škol, zvolí si pouze ty, co preferuje (vzniká tak rozdíl mezi počtem přihlášených k přijímacímu řízení a studentů, jež na VŠ nastoupí). Nicméně i tak Česká republika zažívá růstovou dynamiku, co se týče zájmu o studium na vysoké škole. Okrajovou záležitostí prozatím zůstává vzdělávání dospělých lidí. A ačkoli se již vyskytují vysoké školy v kombinované a distanční podobě, jejich počet je zatím zanedbatelný. Tudíž i tento problém pravděpodobně napomáhá lidem po 26. roku při rozhodování, zda jít studovat.

Nabídka akreditovaných studijních programů v prezenční formě studia (face to face) je v současné době diverzifikovaná do čtyř typů. Vysoké školy poskytují, v souladu s Boloňským procesem¹⁸ vytváření Evropského systému vysokého školství, akreditované studijní programy bakalářské, navazující magisterské a doktorské. Magisterské studijní obory je možné absolvovat také tzv. dlouhé, kdy student ukončí studium až po (nejčastěji) pěti letech. Nejedná se o navazující program na bakalářské studium (např. právo, medicína, aj.).¹⁹

Podle § 60 zákona o vysokých školách poskytují vysoké školy také kurzy a programy celoživotního vzdělávání. Tyto kurzy jsou určeny pro širokou veřejnost jako zájmové studium. Mezi tyto kurzy se řadí také *univerzita třetího věku*.²⁰ Lidé si tak mohou doplňovat předchozí odborné vzdělání, a nebo zahájit studium něčeho nového. Tyto univerzity jsou dnes již považovány za tradiční činnosti vysoké školy a je o ně velký zájem ze strany seniorů. Vzhledem k pečlivosti seniorů a jejich dobrovolné návštěvnosti vysokých škol, se tato vzdělávací činnost stává velice oblíbenou u akademických pracovníků. Senioři nepatří mezi ty, co by studovali vysokou školu tzv. kvůli titulu. Navštěvují akademickou půdu, protože touží po získání nových

¹⁸ Hlavním cílem Boloňského procesu je vytvořit a rozvíjet Evropský prostor vysokoškolského vzdělávání (European Higher Education Area – EHEA). To však nemá primárně znamenat sjednocení jednotlivých národních systémů, jako spíše vytváření a rozvíjení prostředků pro jejich propojení. Cílem Boloňského procesu je zachovat diverzitu národních systémů (a jednotlivých vysokých škol) a zvýšit jejich vzájemnou propustnost, ať už v rámci mezinárodní mobility studentů a akademiků nebo v rámci uznávání akademického vzdělání a kvalifikace získaných v ostatních zemích. In. Boloňský proces, MŠMT ČR. MŠMT ČR [online]. Copyright ©2013 [cit. 10.05.2017]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/bolonsky-proces-2>

¹⁹ *Strategie celoživotního učení ČR*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, c2007. s. 38. ISBN 978-80-254-2218-2.

²⁰ Zákon č. 111/1998 Sb. *Zákon o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách)*, In. *Sbírka zákonů*. 1. 7. 1998.

informací. V posledních letech značně stoupl počet uchazečů. Důvodem je pravděpodobně značná finanční podpora ze strany státu, který si uvědomuje, že vzdělané obyvatelstvo je důležité např. pro rozvoj ekonomie státu. Díky rozšířenému vzdělání se zvyšuje uplatnění seniorů na trhu práce. Mühlpachr poukazuje další možné formy vzdělávání pro seniory (univerzity třetího věku, akademie třetího věku, Lidové univerzity, Kluby aktivního stáří).²¹

Profesní vzdělávání

Cílem profesního vzdělávání je rozvoj postojů, schopností a znalostí, které jsou důležité pro výkon daného povolání. Profesní vzdělávání se přímo podílí jak na ekonomické aktivitě člověka, tak na profesním uplatnění. Díky tomu je u pracovníka dodržena rovnováha mezi jeho reálnou pracovní způsobilostí a nároky, jež jsou na něj kladeny v určité profesy. Toto vzdělávání se přímo soustředí na permanentní přizpůsobování kvalifikace zaměstnance ke kvalifikovanosti potřebné v jeho práci. Můžeme se setkat také s tím, že některé kurzy celoživotního vzdělávání fungují v úzké spolupráci s firmami, s profesními komorami aj. Profesní vzdělávání bylo zařazeno do terciárního především z důvodu, že bývá často vykonáváno až po ukončení středoškolského vzdělávání v rámci získání praxe na pracovišti.

²¹ MÜHLPACHR, P. *Gerontopedagogika*. 2.vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009, ISBN 978-80-210-5029-7.

2 VYMEZENÍ POJMU KARIÉRA

Pojem kariéra je odvozeno z francouzského slova *carrière* a znamená dráha. Avšak původ pojmu shledáváme v latinském slově *carrus*, z něhož je odvozeno i české slovo kára.²² Kariéra je hojně používaný termín v řízení lidských zdrojů a personalistice. Využívá se pro pojmenování profesní dráhy lidí. Kariéra může být označení určité části života jedince, ale také jeho celoživotního úspěchu. Jedná se o postup jedince k jinému společenskému statusu, k novému pracovnímu postavení, dále k jinému sociálnímu postavení – prestiž, příjmům apod. Důležitou roli sehraává moc, která je často uváděna, jako to nejvyšší po čem lidé touží a právě v souvislosti s tímto faktem, sehraává kariéra velkou roli. Důvodem je to, že nejen peníze jsou motivací k budování kariéry, ale především získání moci nad ostatními.²³ Každý z nás zahajuje kariéru vstupem na pracovní trh, ale již během studia si jedinec může vytvořit jistou „základnu“, která mu usnadní pracovní postup a tím jeho kariéra nabere jiný spád. Podle profesora A. G. Wattse je kariéra celoživotní progres jedince v učení a práci.²⁴ Tento progres se u každého z nás projevuje jinak, ale nelze vyloučit to, že se během cesty „vzhůru“ každý setká s pádem.

V závislosti na tématu práce je zajímavá nová disciplína, která se zabývá kariérou. Jedná se o *Rozvoj kariéry*, jež má dvě složky. První složka je *plánování kariéry*, které je závislé na úsilí jednotlivce – nalezení a následná realizace vlastní cesty životem. Druhá složka je nazývána *management kariéry* a soustředí se na úsilí organizace podpořit růst pracovníka s jeho potenciálem. Ideálním stavem je, když dojde k harmonii těchto dvou složek.²⁵

Cesta k úspěchu v pracovní kariéře nemůže být náhodná. Je potřeba jí cílevědomě budovat. Dle našeho názoru, nejen pro manažery, jak tvrdí Bedrnová ve svém díle

²² REJZEK, J. *Český etymologický slovník*. Praha: Leda, 2001, ISBN 80-85927-85-3.

²³ Kariéra - ManagementMania.com. [online]. Copyright © 2011 [cit. 11.04.2017]. Dostupné z: <https://managementmania.com/cs/kariera>.

²⁴ WATTS, PhDr. Tony. *Reshaping Career Development for the 21st century* [online]. UK: University of Derby, 8. 12. 1998, [cit. 11.04.2017]. Dostupné

z: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.100.1185&rep=rep1&type=pdf>.

²⁵ BĚLOHLÁVEK, F. *Osobní kariéra*. Praha: Grada, 1994, s. 9. ISBN 80-7169-083-X.

Psychologie a sociologie řízení, to znamená, řídit se určitými zásadami. Mezi nejdůležitější zásady patří:

- stanovit si pevné a náročné cíle,
- naučit se těchto cílů dosahovat konkrétními aktivitami,
- mít představu o vývoji své funkce v několika letech,
- získávat dobrou pověst,
- stát se osobností ve svém okolí,
- neustále si rozšiřovat znalosti a dovednosti,
- mít přiměřené sebehodnocení, reálně se posuzovat,
- umět odhadnout své možnosti.²⁶

2.1 Kariérové typy

Každý jedinec disponuje určitými potřebami, které se snaží naplnit. V rámci kariéry se jedná o dobrovolnou změnu pracovního místa, ať už se jedná o povýšení ve stávající firmě, či přestup k jiné společnosti. Cílem je vždy dosáhnout požadovaného postavení, které splní očekávání a bude odpovídat osobním potřebám. Každá pracovní dráha člověka má jistý smysl, i v případě je-li změna vykonána v závislosti na momentální situaci. Někdo se pro změnu rozhodne z důvodu touhy po změně, jiného k tomu donutí finanční tíseň, či nemožnost danou funkcí již vykonávat. Avšak každý směřuje k dosažení pozice, jež uspokojí jeho základní potřeby.²⁷ Podle Davida C. McClellanda rozdělujeme lidi podle preference potřeb.

- **potřeba výkonu** (need for achievement) – touha po osobní odpovědnosti, příjem rozumné úrovně rizika, finanční odměna je chápána jako výsledek dobré práce, potřeba výkonu vzniká v dětství výchovou,

²⁶ BEDRNOVÁ, E., NOVÝ, I. *Psychologie a sociologie řízení*. 3., rozš. a dopl. vyd. Praha: Management Press, 2007, s. 162. ISBN 978-80-7261-169-0.

²⁷ BĚLOHLÁVEK, F. *Osobní kariéra*. Praha: Grada, 1994, s. 21. ISBN 80-7169-083-X.

- **potřeba přátelství** (need for affiliation), – snaha udržovat přátelské vztahy ve svém okolí, touha po práci v kolektivu, jedná se o lidi vhodné pro sociální práce,
- **potřeba moci** (need for power) – snaha řídit ostatní lidi.²⁸

Naopak John Holland zaznamenal fakt, že lidé inklinují k prostředí, které odpovídá jejich povahové orientaci. Definoval tak šest typů osobnosti dle profesionálního prostředí (Six Personality Types). Lze říci, že každý si volí pracovní prostředí tak, aby bylo v souladu s jeho osobností.²⁹

- **typ realistický** - rád pracuje se zvířaty, nástroji a stroji, obecně se vyhýbá společenským aktivitám jako je např. učení, léčení a informování ostatních, vidí sebe jako praktického, mechanického a realistického člověka, uplatnění nachází v zemědělství a v řemeslech,
- **typ zkoumavý** - rád se věnuje matematice a vědám, vidí sebe jako precizního, vědeckého a intelektuálního, uplatnění nachází v biologii, matematice a kybernetice,
- **typ sociální** - rád pomáhá lidem v podobě výuky, ošetrovatelství, nebo poskytování první pomoci, poskytování informací, obvykle se vyhýbá používání strojů a náradí, vidí sebe jako užitečného, přátelského a důvěryhodného, uplatnění nachází v diplomacii, sociálních pracích, poradenství aj.,
- **typ konvenční** - rád pracuje s čísly, záznamy, nebo stroji, potřebuje jasně vymezená pravidla, vidí sebe sama jako spořádaného, uplatnění nachází ve finančnictví a účetnictví,

²⁸ McClelland's Human Motivation Theory - From MindTools.com. Management Training and Leadership Training - Online [online]. Copyright © Mind Tools Ltd, 1996 [cit. 11.04.2017]. Dostupné z: <https://www.mindtools.com/pages/article/human-motivation-theory.htm>.

²⁹ BĚLOHLÁVEK, František. *Osobní kariéra*. Praha: Grada, 1994, s. 23. ISBN 80-7169-083-X.

- **typ podnikavý** - rád vede kolektiv, prodává věci a myšlenky, obecně se vyhýbá činnosti, která vyžaduje pečlivé pozorování a vědecké, analytické myšlení, vidí sebe jako energického, ctízádnostivého a společenského, uplatnění nachází v právu, managementu a obchodu,
- **typ umělecký** - rád dělá tvůrčí činnosti, jako je umění, drama, řemesla, tanec, hudbu, nebo tvůrčí psaní, obvykle se vyhýbá opakující se činnosti, vidí sebe jako expresivního, originálního a nezávislého, uplatnění nachází v hudbě, herectví, aj.³⁰

Při určení konkrétní orientace nám může pomoci např. Hollandův dotazník, který obsahuje 160 profesí, k nimž se jedinec postupně vyjadřuje a specifikuje svůj postoj. V případě, že u člověka zcela explicitně převažuje jeden typ, je profesionální orientace jednoduchá. Avšak u inklinace ke dvěma či více zájmům, dochází ke kariérovým konfliktům, jež se projevují např. při volbě profese. Jestliže si jedinec zvolí jedno zaměření, z důvodu volby práce, je možné, že se v průběhu opět projeví potlačené varianty. Nicméně je možná také varianta, že se např. dva typy, ke kterým jedinec má blízko, budou v Hollandově grafu vyskytovat vedle sebe, v takové situaci to není na závadu, jelikož jsou si typy blízké a může to být v některých profesích dokonce výhodou (pro technika je výhoda mít kombinaci typu realistického a typu zkoumavého).³¹

2.2 Kariérové kotvy

Významným myslitelem se v této oblasti stal E. H. Schein, jenž po dobu několika let zkoumal kariéru absolventů Sloan School of Management na Massachusetts Institute of Technology. Výsledkem bylo zjištění, že po nástupu do nového zaměstnání si každý z nás utváří svůj sebeobraz a dopracovává si své profesionální pojetí. Na tomto základě vzniká spojení “kariérová kotva“ která je tvořena třemi komponenty.³²

³⁰ Career Key. Holland's Six Personality Types [online]. Copyright © [cit. 11.04.2017]. Dostupné z: <https://www.careerkey.org/choose-a-career/holland-personality-types.html#.WOzDKvnyjIU>.

³¹ BĚLOHLÁVEK, František. *Osobní kariéra*. Praha: Grada, 1994, s. 23. ISBN 80-7169-083-X

³² Tamtéž. s. 24.

- Vlastní obraz talentu a schopností (postavený na aktuálním úspěchu v diferenciálních pracovních situacích),
- Vlastní obraz motivů a potřeb (postavený na poznání sebe samého v reálných situacích a na následné zpětné vazbě od druhých),
- Vlastní obraz postojů a hodnot (postavený na aktuálním vztahu mezi normami, hodnotami zaměstnání, vykonané práce a samotným jedincem).³³

Kariérová kotva je soubor subjektivně vnímaného osobního talentu, hodnot a motivů, jež slouží k vedení, usměrňování, stabilizování a integraci osobní kariéry. Celkem bylo zavedeno pět typů kariérových kotev.

- **technicko-funkční kompetence:** u lidí se objevuje potřeba rozvíjet a uplatňovat své dovednosti v určitém oboru, jejich pozornost je upřena na obsah práce, důležitá je pro ně odbornost, dokáží odmítnout lepší nabídku ve chvíli, kdy není v jejich oboru, zdokonalování dovedností je pro ně důležitější než finanční odměna,
- **manažerská kompetence:** jedinci vyžadují pracovat na pozicích, kde mohou ostatní lidi řídit, vést je a ovlivňovat, krizové situace vnímají jako stimulující, usilují o manažerské funkce, jež jsou oceněny také finančně, to je pro ně měřítkem úspěchu, je kladen větší důraz na pracovní pozici než na sebevzdělávání,
- **jistota:** potřeba jistého zaměstnání, slušného příjmu, zaměstnaneckých výhod, jedinci jsou ochotni přizpůsobit se normám, absence velkých ambicí, preference jistoty, volba zaměstnání dle dobré pověsti, lze hovořit o jistotě zeměpisné (závislost na rodině, přátelích, bydlení, apod.),
- **kreativita:** silná potřeba vytvářet neustále něco nového na základě vlastního projektu, výtvar předchází finanční odměnu, lidé většinou vykazují menší míru odpovědnosti, zanedbávají rutinní povinnosti,

³³ SCHEIN, 1978, s. 125. In BĚLOHLÁVEK, František. *Osobní kariéra*. Praha: Grada, 1994, s. 24. ISBN 80-7169-083-X.

- **autonomie:** lidé vyhledávají maximální nezávislost v práci, požadují uspořádání vlastního plánu, sami si určují tempo, často neakceptují pravidla, nejsou rádi svazování pravidly, vyžadují samostatnost, rádi podnikají sami, vyhýbají se závazné práci např. úřady.³⁴

2.3 Flexibilita na pracovním trhu

Domníváme se, že kdybychom udělali průzkum a dotazovali se lidí, většina by se shodla na tom, že dříve bylo zcela běžné nastoupit po studiu do práce a v té zůstat do důchodového věku. Lidé velice málo a ojediněle měnili zaměstnání. Důvodů mohlo být několik jako např. složitější přeprava z jednoho města do druhého, jiné priority, velký apel na dlouholeté zkušenosti, touha po jistotách apod. Nicméně postupem času, kdy došlo k otevření hranic, se k nám začaly dostávat nové tendence. V současnosti směřuje trh práce mnohem k větší flexibilitě. Lidé se čím dál tím více učí kombinovat pracovní život s tím soukromým. Životní styl se zásadně změnil. Lidé si určují nové hodnoty. Ačkoli to může znít jako bezchybný model, lze se setkat i s negativy, jimiž jsou větší nároky zaměstnavatelů na zaměstnance v podobě větší flexibility (berou se minimální ohledy na rodinu, koníčky, volný čas aj.). V souvislosti s tím se rozšířil nový trend, kterým je snižování jistoty práce. Mnohdy se můžeme setkat s tvrzením od zaměstnavatele: „Na tvé místo tu čeká další člověk. Já tě tu nedržím, zítra za tebe budu mít náhradu.“³⁵

Každý model má své kladné i negativní stránky. Flexibilní forma dává zaměstnavatelům do rukou eso v podobě nestandardních forem práce (nestandardní pracovní režim, jež se vymyká zákoníku práce). Do povědomí se tak dostal tzv. *job-sharing*, který znamená zkrácenou pracovní dobu, díky tomu může jedno pracovní místo sdílet více pracovníků, či je zaměstnanci umožněna práce z domova. Naopak u *subcontractingu* nemůžeme o pracovní smlouvě hovořit vůbec, jelikož jsou vystaveny tzv. dohody o provedení

³⁴ LEMROVÁ, S. *Scheinovy kariérové kotvy a jejich zastoupení u českých politiků a manažerů Úvodní studie*. [online]. Copyright © [cit. 20.04.2017]. Dostupné z: <http://cmps.ecn.cz/pd/2006/texty/pdf/lemrova.pdf>.

³⁵ DUDOVÁ, R., ed. *Nové šance a rizika: flexibilita práce, marginalizace a soukromý život u vybraných povolání a sociálních skupin*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2008, s. 11. ISBN 978-80-7330-138-5.

práce, či dohody o pracovní činnosti.³⁶ Pro mnoho zaměstnavatelů i zaměstnanců znamená toto umožnění spoustu výhod (snížení nákladů, více směn, aj.).³⁷

Teorie segmentovaného trhu nám pojednává o flexibilitě práce a dělí trh práce na:

- Primární trh: stabilita pracovních pozic, kariérní růst, finanční odměny za odvedenou práci,
- Sekundární trh: menší stabilita pracovních pozic, absence kariérního postupu, nízké platové ohodnocení.³⁸

Atkinson vymezil tři druhy flexibility, a sice *funkční flexibilita*: zaměstnanci jsou v rámci zaměstnání delegováni na nové činnosti a provádí tak jiné úkoly, *numerická flexibilita*: dle krátkodobých změn s ohledem na potřebu pracovní síly dochází k navyšování, nebo ke snižování počtu zaměstnanců, *finanční flexibilita*: díky odměnám je možné lehce reagovat na poptávku a na nabídku vnějšího pracovního trhu, díky tomu je usnadněna numerická, nebo funkční flexibilita.³⁹ S rostoucí flexibilitou se jednotliví lidé dělí na ty přizpůsobivé, ambiciózní apod., jež dokáží využít možnosti a výhod trhu práce a na ty, kteří musí, nebo jsou ochotni pracovat i za nepříznivých podmínek a odměn. Je tedy patrné, že flexibilita má nejen výhody, ale také nevýhody a to jak pro zaměstnance, tak pro zaměstnavatele.

³⁶ KOCIANOVÁ, R. *Personální činnosti a metody personální práce*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010. ISBN 978-80-247-2497-3.

³⁷ ARMSTRONG, M., TAYLOR, S. *Řízení lidských zdrojů: moderní pojetí a postupy*. Přeložil Martin ŠIKÝŘ. Praha: Grada Publishing, 2015. s. 322. ISBN 978-80-247-5258-7.

³⁸ DUDOVÁ, R., ed. *Nové šance a rizika: flexibilita práce, marginalizace a soukromý život u vybraných povolání a sociálních skupin*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2008. ISBN 978-80-7330-138-5.

³⁹ ATKINSON, J. Manpower strategies for flexible organisations. *Personnel Management*, srpen 1984. roč. 16, č. 8, s. 28-31.

3 TANEC A PROFESIONÁLNÍ TANEČNÍK

Publikace *Tanec v České republice* definuje tance jako „přirozené lidské chování, při němž tanečník záměrně a úmyslně neverbálně rytmizuje tělesný pohyb, který je odlišný od každodenních motorických aktivit člověka“⁴⁰. Dle této definice se tanec považuje výhradně za lidskou aktivitu. Za tanec se pokládá jen taková aktivita, která je tak vnímána samotnými aktéry a příjemci. Jako volnočasové aktivitě se tanci může věnovat každý. Profesionálním tanečníkem se člověk stává, když je tanec z větší části zdrojem jeho příjmů. Tanec, jako profesionální aktivita, už ale vyžaduje speciální kompetence a studium na odborných školách. Jde o mimořádně náročnou fyzickou činnost. V publikaci autoři dále rozdělují tanec podle techniky, společenských a historických souvislostí na balet, současný tanec a lidový tanec.⁴¹ Bakalářská práce bude zaměřena na profesionální tanečníky z oblasti klasického baletu, kteří působí ve stálých angažmá v divadelních souborech.

Příprava na taneční profesi vyžaduje náročný proces výchovy. Od budoucích tanečních profesionálů vyžaduje výjimečné fyzické dispozice a hudebně rytmické předpoklady. Aby tanečník mohl vykonávat tuto profesi a být v ní konkurenceschopný, je nutné absolvovat odbornou školu. V České republice se tanec studuje na tzv. konzervatoři.

Ve vyhlášce č. 13/2005 Sb. *O středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři*, v části druhé § 18, ods.2. je uvedeno, že konzervatoř je pracoviště, které uskutečňuje všeobecné a odborné teoretické vzdělání. Poskytuje žákům speciálně odbornou přípravu pro výkon náročných uměleckých a umělecko-pedagogických činností. Dále je ve vyhlášce uvedeno, že do působnosti oddělení patří rozvoj určité složky uměleckého oboru, uskutečňování školních vzdělávacích programů, výchova, vzdělávací, umělecká a další tvůrčí činnost.⁴²

⁴⁰ NÁVRATOVÁ, J., VAŠEK, R., BOHUTÍNSKÁ, J. *Tanec v České republice: definice, historie, financování, legislativa, sociální problematika, školství, reflexe oboru*. Praha: Institut umění - Divadelní ústav, 2010, s. 12. ISBN 978-80-7008-241-6

⁴¹ Tamtéž. s. 12 - 14.

⁴² Zákon č. 13/2005 Sb., *O středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři*. In: *Sbírka zákonů*. 11. 01. 2005.

V současné době v České republice působí šest konzervatoří se zaměřením na studium tance.

- Taneční konzervatoř hlavního města Prahy (8 let),
- Konzervatoř Duncan centre (6 let),
- Pražská taneční konzervatoř a střední odborná škola, s.r.o. (8 let),
- Taneční centrum Praha - konzervatoř, o.p.s. (8),
- Taneční konzervatoř Brno, příspěvková organizace (8),
- Janáčkova konzervatoř v Ostravě, příspěvková organizace (8).

Taneční konzervatoře poskytují odborné střední vzdělání zakončené maturitní zkouškou a vyšší odborné vzdělání zakončené absolutoriem, které umožňuje uvádět za jménem „diplomovaný specialista“ zkráceně „DiS“. Ke studiu tanečního oboru lze přijmout uchazeče, kteří úspěšně dokončili pátý ročník základní školy. Přijímací řízení na taneční konzervatoř se koná formou talentových zkoušek.

Studium zaměřené na klasický balet probíhá v denní formě v osmiletém vzdělávacím programu. Šestiletý studijní program současného tance probíhá na Konzervatoři Duncan centre.⁴³

Dle Rámcového vzdělávacího programu pro obor vzdělání tance, absolventi získají odborné kompetence ve všeobecném kulturním přehledu, znalosti historického vývoje tance až po současnost, měli by dokázat využít hudební teorii v praxi a měli by aktivně umět využívat nové poznatky z oboru. Jako výkonní umělci mají umět ovládat různé pohybové techniky, interpretovat taneční repertoár dle požadavků choreografa. Mají být schopni rozvíjet tvůrčím způsobem svou vlastní kreativitu. Absolventi mohou vykonávat umělecko - pedagogickou činnost.⁴⁴

Jak, ale vyplývá ze *Studie návazné uplatnitelnosti uměleckého personálu*, konzervatoře jsou zaměřeny na výchovu profesionálních tanečníků a toto jednostranné zaměření do

⁴³ NÁVRATOVÁ, J., VAŠEK, R., BOHUTÍNSKÁ, J. *Tanec v České republice: definice, historie, financování, legislativa, sociální problematika, školství, reflexe oboru*. Praha: Institut umění - Divadelní ústav, 2010, s. 191. ISBN 978-80-7008-241-6.

⁴⁴ Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání [online]. Praha MŠMT, 2010. 86 s. Copyright © [cit. 11.04.2017]. Dostupné z: http://zpd.nuov.cz/RVP_4_vlna/RVP_8246M01_Tanec_8246P01_Tanec.pdf.

značné míry komplikuje jiné uplatnění než v taneční praxi.⁴⁵ Nicméně v současnosti se touto problematikou začíná zabývat mnohem více lidí. Např. Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání tanec uvádí, že probíhající kurikulární reformy mají za cíl zlepšit kvalitu vzdělání a připravenost žáků. Rámcové vzdělávací programy usilují o odborné vzdělávání, které by usnadnilo získání uplatnění absolventů na trhu práce. Mají studenty připravit na další vzdělávání či rekvalifikaci. Rámcové pojetí vzdělávacích programů klade důraz na všeobecné vzdělání, aby studenti měli možnost se co nejvíce přizpůsobit měnícím se jevům ve společnosti.⁴⁶

Po ukončení středoškolského vzdělání na konzervatoři začíná tanečník plnohodnotně vykonávat svou profesi. Studium na vysoké škole umožňuje studovat jen obory s tancem související, neexistuje program, který by umožňoval studovat interpretaci tance. Taneční umění se vyučuje na třech akreditovaných vysokých školách.

- Hudební a taneční fakulta AMU, katedra tance,
- Hudební a taneční fakulta AMU, katedra pantomimy,
- Divadelní fakulta JAMU, ateliér taneční pedagogiky.

Na těchto fakultách se připravují budoucí pedagogové ve všech stupních tanečního školství ve specializacích klasický tanec, moderní tanec a lidový tanec. Studium probíhá prezenční formou. Jen divadelní fakulta JAMU nabízí pětileté kombinované studium.⁴⁷

Pro taneční umělce je velmi důležité, aby měli možnost připravit se na svou druhou kariéru již během aktivní kariéry. To, ale ve většině případů není možné. Angažmá v divadelních souborech z časových důvodů není možné skloubit se studiem na vysoké škole. Nepravidelný pracovní režim, nutnost být přítomen na zkouškách a trénincích neumožní ani studium kombinovaného studia.

Jen výjimečně, po dohodě s vedením baletního souboru je tanečníkovi umožněno začít studovat vysokou školu. Jde, ale hodně o individuální přístup “baletních šéfů”. Tanečník by svou nepřítomností měl co nejméně narušovat provoz plánovaných

⁴⁵ VAŠEK, R., RIEDLBAUCH, V. *Studie návazné uplatnitelnosti uměleckého personálu: (zaměřeno na vybrané umělce z oblasti performing arts)*. Praha: Unie zaměstnavatelských svazů ČR - centrum rozvojových aktivit, 2012, s. 69. ISBN 978-80-905248-1-1.

⁴⁶ Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání [online]. Praha MŠMT, 2010. 86 s. Copyright © [cit. 11.04.2017]. Dostupné z: http://zpd.nuov.cz/RVP_4_vlna/RVP_8246M01_Tanec_8246P01_Tanec.pdf.

⁴⁷ VAŠEK, R., RIEDLBAUCH, V. *Studie návazné uplatnitelnosti uměleckého personálu: (zaměřeno na vybrané umělce z oblasti performing arts)*. Praha: Unie zaměstnavatelských svazů ČR - centrum rozvojových aktivit, 2012, s. 72. ISBN 978-80-905248-1-1.

zkoušek. Z toho do jisté míry vyplývá, že vedení může uvolnit jen minimum tanečníků, aby samotný provoz nebyl ohrožen.⁴⁸ To potvrzují hloubkové rozhovory vedené s respondenty divadla. Respondenti zde uvádějí, jak je náročné se uvolnit ze zkoušek v divadle. Dále uvádí, že rozpis plánovaných zkoušek znají jen den dopředu, což jim znemožňuje operativně nakládat se svým časem. Respondentka č. 8 uvádí, že vedení baletu ve Stuttgartu jim umožnilo studium pedagogiky přímo v divadle.⁴⁹

Tanečníci působící v divadelních souborech mají jen minimální možnost se na druhou kariéru dostatečně připravit během svého plného úvazku.

3.1 Kariéra profesionálního tanečníka

Hlavním limitem pro výkon taneční profese je věk. Profesionální dráha tanečního umělce začíná okolo 19 roku života. Díky vysoké fyzické náročnosti, rostoucí konkurenci a uvědomění si nutnosti budoucího uplatnění tanečník svou profesi opouští ve věku 35 až 40 let.⁵⁰ Stálým tlakem na výkon se snižuje průměrný věk tanečníků v souborech, kteří ukončují svou kariéru dříve. Z průzkumu vyplývá že, průměrný věk členů souboru v sedmdesátých letech dvacátého století přesahoval třicet let, v současné době je to výrazně pod třicítkou a věk stále klesá.⁵¹

V kartě povolání definuje server *Národní soustava povolání* kvalifikační požadavky na tanečníka a člena souboru. Umělec je interpretem role dle požadavků choreografa, baletního mistra nebo režiséra. Je členem baletního souboru a účinkuje v divadelních produkcích. Tanečník se má udržovat v dobré fyzické a zdravotní kondici. Mezi kvalifikačními požadavky je uvedeno, že nejvhodnější příprava na tuto pozici je magisterský studijní program a bakalářský studijní program.⁵² Ale dle průzkumů, které

⁴⁸ VAŠEK, R., RIEDLBAUCH, V. *Studie návazné uplatnitelnosti uměleckého personálu: (zaměřeno na vybrané umělce z oblasti performing arts)*. Praha: Unie zaměstnavatelských svazů ČR - centrum rozvojových aktivit, 2012, s. 75. ISBN 978-80-905248-1-1.

⁴⁹ HUBIČKOVÁ, J. *Druhá kariéra tanečníků*. Praha: Vysoká škola ekonomie a managementu, 2015.

⁵⁰ NÁVRATOVÁ, J., VAŠEK, R., BOHUTÍNSKÁ, J., *Tanec v České republice: definice, historie, financování, legislativa, sociální problematika, školství, reflexe oboru*. Praha: Institut umění - Divadelní ústav, 2010, s. 159. ISBN 978-80-7008-241-6.

⁵¹ VAŠEK, R., RIEDLBAUCH, V. *Studie návazné uplatnitelnosti uměleckého personálu: (zaměřeno na vybrané umělce z oblasti performing arts)*. Praha: Unie zaměstnavatelských svazů ČR - centrum rozvojových aktivit, 2012, s. 37. ISBN 978-80-905248-1-1.

⁵² NSP - Národní soustava povolání. Object moved [online]. Copyright © Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR [cit. 20.04.2017]. Dostupné z: http://katalog.nsp.cz/karta_p.aspx?id_jp=5457&kod_sm1=21.

jsou v bakalářské práci zmíněny, je minimum tanečníků v divadelních souborech, kteří by měli vysokoškolské vzdělání. Tanečníci dle karty povolání disponují těmito měkkými kompetencemi: jsou flexibilní, výkonní., zvládají zátěž, umějí spolupracovat, a mají kladný vztah k celoživotnímu učení.⁵³

3.2 Rizika v taneční kariéře

Taneční kariéra je velmi fyzicky náročná a v poměru přípravy na ni krátká. Provází ji mnoho rizik, které ji mohou přerušit, či dokonce ukončit. Jako u každého vrcholového sportu i zde hrozí vysoké riziko úrazů, především dolních končetin a páteře. Rostoucí požadavky na výkon umělců, jen riziko zvyšují. Během své kariéry se s pracovním úrazem setká každý tanečník, přičemž 75% dotázaných potvrdilo, že šlo o vážný úraz, který jim znemožnil pracovat minimálně na dobu jednoho měsíce. Nejčastější zranění mezi tanečnickými je natažení a přetržení vazů v kotnících a kolenou. Pohmoždění meziobratlových plotének a poranění páteře. Výjimkou nejsou ani úrazy horních končetin. Extrémní námaha tanečníků může zvýšit riziko únavových zlomenin. Z průzkumu z roku 2011 vyplynulo, že 33% tanečníků ukončilo svou taneční kariéru ze zdravotních důvodů.⁵⁴

Tanečník je zatížen nejen fyzicky, ale jsou na něj kladeny i vysoké nároky, které působí stres. Tanečník je ve své profesi neustále podrobován opravám a kritice. Vysoké psychické vypětí zažívá během představení, kdy je kladen velký důraz na výkon.⁵⁵ Dle výpovědi respondenta 9 je nutné každý den pracovat v souboru s plným nasazením a obhájit si tak svou pozici. Další stres je spojen s nastudováním nových inscenací, kdy soubor prochází konkurzem, aby si choreograf vybral interprety do svého díla.

⁵³ Tamtéž.

⁵⁴ VAŠEK, R., RIEDLBAUCH, V. *Studie návazné uplatnitelnosti uměleckého personálu: (zaměřeno na vybrané umělce z oblasti performing arts)*. Praha: Unie zaměstnavatelských svazů ČR - centrum rozvojových aktivit, 2012, s. 61 - 63. ISBN 978-80-905248-1-1.

⁵⁵ Tamtéž. s. 63.

To probíhá dvakrát až třikrát během divadelní sezony.⁵⁶ Nahromaděný stres a psychické vypětí může vyústit až v syndrom vyhoření.⁵⁷

Nejčastějšími důvody vedoucími k ukončení kariéry jsou zdraví a věk. S rostoucími požadavky na výkon je tělo tanečníka více opotřebované a tím se snižuje i věk odchodu z profesionální scény. Ještě v osmdesátých letech tanečník opouštěl svou kariéru zhruba ve čtyřiceti letech, dnes už je to okolo pětatřicátého roku, někdy i méně. Průzkum uvádí jako další nezanedbatelný důvod k ukončení taneční kariéry ekonomickou situaci tanečníků.⁵⁸

Po skončení aktivní taneční kariéry měli tanečníci před rokem 1996 možnost odejít do důchodu a obdržet tzv. výsluhu. Členové souboru po 22 letech a sólisté po 20 letech. To tanečníkům poskytovalo sociální jistotu při jejich přechodu k druhé kariéře. Po zrušení tohoto zákona se tanečníci potýkají s existenčními problémy. Podprůměrné mzdové ohodnocení v tanečním angažmá jim neumožňuje vytvářet si finanční rezervy, které by použili při propadu příjmů během přechodné fáze k druhé kariéře.⁵⁹

⁵⁶ HUBIČKOVÁ, J. *Druhá kariéra tanečníků*. Praha: Vysoká škola ekonomie a managementu, 2015.

⁵⁷ VAŠEK, R., RIEDLBAUCH, V. *Studie návazné uplatnitelnosti uměleckého personálu: (zaměřeno na vybrané umělce z oblasti performing arts)*. Praha: Unie zaměstnavatelských svazů ČR - centrum rozvojových aktivit, 2012, s. 63. ISBN 978-80-905248-1-1.

⁵⁸ Tamtéž. s. 63 - 64.

⁵⁹ Tamtéž. s. 65.

4 ZAHRANIČNÍ PROGRAMY PODPORUJÍCÍ NOVÉ UPLATNĚNÍ BÝVALÝCH TANEČNÍKŮ

Na počátku sedmdesátých a osmdesátých let vznikají v zahraničí první programy tzv. „transition“ (změny), které mají podpořit tanečnický v jejich přechodu k nové kariéře. V roce 1993 vzniká v Lausanne, ve Švýcarsku mezinárodní organizace International Organization for the Transition of Professional Dancers.⁶⁰ Webové stránky uvádí, že IOTPD je mezinárodní síť organizací, která se snaží nabízet podporu profesionálním tanečnickům, kteří se ocitají na konci své kariéry. Upozorňují na to, že dnes mnoho tanečnicků končí svou kariéru před dosažením věku 35 let, což je věk, ve kterém jsou obvykle jiní odborníci v nejproduktivnějším věku. Poukazují na to, že ačkoliv jejich taneční kariéra může skončit, tanečníci si přenášejí své nadšení, kreativitu a snahu o dokonalost do svých nových kariér. Organizace radí a podporuje organizaci tanečnicků na mezinárodním fóru jako je UNESCO a Evropská unie. IOTPD si klade za cíl zvýšit povědomí ve světě o problematice tanečnicků, kteří stojí před obtížným úkolem a zvažují, co dělat dál ve svém životě. Tanečníci během své kariéry zásadním způsobem přispívají ke kultuře a svou prací ekonomicky, proto by jim měla společnost pomoci s jejich dalším uplatněním. Organizace IOTPD vyvíjí iniciativu s cílem tyto problémy řešit. Na mezinárodní úrovni organizuje konference pro sdílení zkušeností, informací a vytváří podporu. Je iniciátorem výzkumu o roli tanečnicků ve společnosti. Zastřešuje osm členských organizací (Spojené státy, Spojené království, Korea, Kanada, Švýcarsko, Nizozemsko, Německo, Francie), které mají svůj vlastní program na podporu tanečnicků k jejich novému uplatnění. Vzhledem k povaze taneční profese se mnoho tanečnicků ocitá v situaci, kdy nesplňuje podmínky podpory dané země, ve které působí. Proto organizace vytvořila roční dotaci na podporu rekvalifikace s cílem těmto tanečnickům za určitých podmínek pomoci. Tento grant je určen profesionálním tanečnickům s mezinárodním působením.⁶¹

⁶⁰ VAŠEK, R., RIEDLBAUCH, V. *Studie návazné uplatnitelnosti uměleckého personálu: (zaměřeno na vybrané umělce z oblasti performing arts)*. Praha: Unie zaměstnavatelských svazů ČR - centrum rozvojových aktivit, 2012, s. 114. ISBN 978-80-905248-1-1.

⁶¹ International Organization for the Transition of Professional Dancers | IOTPD. International Organization for the Transition of Professional Dancers | IOTPD [online]. Dostupné z: <http://www.iotpd.org/>.

4.1 Programy v Evropě

Ve Francii se problematikou druhé kariéry na národní úrovni zabývá státem schválený fond AFDAS – Fond d'assurance formativ des secteurs de la culture, de la communication et des loisirs. Členové fondu jsou z řad zaměstnavatelů a odborových svazů, jejich úkolem je vybírat povinné poplatky od zaměstnanců, tanečníci nemusejí do fondu přispívat. Služby fondu využívají umělci z oblasti performing arts. Fond zajišťuje odbornou přípravu a poradenství tanečnickům, rozvíjí jejich dovednosti, tak aby byli opět zaměstnatelní. Nabízí finanční podporu při čerpání studijního volna, nejdéle po dobu jednoho roku nebo 1200 hodin. Využívání služeb je podmíněno prokázáním, že tanečník odpracoval 220 dnů v průběhu posledních dvou až pěti let. Z toho během posledních 24 měsíců odpracoval 60 dnů nebo v průběhu 12 měsíců odpracoval 30dnů.⁶²

V Německu v roce 2010 vznikla nadace Stiftung tant – Transition Centra Germany. Účelem nadace je podpora vzdělání, vzdělávání dospělých a odborná příprava v oblasti profesionálního tance. Nadace slouží výhradně a přímo k podpoře tanečnicků během jejich přípravy, taneční kariéry a přechodu na novou profesi. Vhodnými opatřeními se snaží poskytnout materiální a morální podporu. Snaží se mladým tanečnickům ukázat, že taneční profese má perspektivu. Nadace poskytuje služby formou osobního poradenství, koučinku, workshopů a finanční pomoci.⁶³ V Německu platí, že pokud zaměstnaný odváděl příspěvek na nezaměstnanost ze závislé činnosti, má nárok při ztrátě zaměstnání čerpat podporu až po dobu dvou let. Tanečníci zaměstnaní v divadelních souborech mají možnost si spořit do Německého divadelního důchodu – German Theatrical Pension Fund in the Bavarian Chamber for Social Benefits and Pensions, do kterého odvádí příspěvky divadlo a jeho zaměstnanci ve výši 4,5% platu. Vložené peníze mohou obdržet zpět v podobě refundace nebo důchodů.

⁶² VAŠEK, R., RIEDLBAUCH, V. *Studie návazné uplatnitelnosti uměleckého personálu: (zaměřeno na vybrané umělce z oblasti performing arts)*. Praha: Unie zaměstnavatelských svazů ČR - centrum rozvojových aktivit, 2012, s. 115-116. ISBN 978-80-905248-1-1.

⁶³ NEUMEIER, J. Stiftung tanz. [online]. Copyright © [cit. 20.04.2017]. Dostupné z: <http://stiftung-tanz.com/>.

Tanečníci ve věku 35 až 44 let si mohou nechat vyplatit peníze na základě doložení jejich využití ke změně povolání nebo založení podniku.⁶⁴

Rekvalifikační program z Nizozemska je mezinárodně uznávaný. Program Stichting Omscholingsregeling Dansers byl založen v roce 1986. Jedná se o nezávislou organizaci, která poskytuje kariérní poradenské služby a finanční příspěvek k realizaci nové volbě profese. Zdroj uvádí, že podpora je poskytována všem tanečním umělcům, nezávisle na druhu tance, který vykonávají. Poradenství je poskytováno zdarma a je nabídnuto všem tanečním profesionálům v průběhu jejich kariéry. Finanční podporu lze čerpat za určitých podmínek. Tanečníci, kteří do programu vložili alespoň 60 příspěvků, mají nárok na získání refundace studijních nákladů do maximální výše 10 000,- EUR. Tanečníci, kteří do programu vložili alespoň 96 příspěvků za deset let mohou čerpat z programu na refundaci studijních nákladů a na náklady spojené se zřízením jejich vlastního podnikání. Celková částka se vypočítává na základě celkového počtu příspěvků a z průměrného platu, který tanečník vydělal během své kariéry.⁶⁵ Program je financován příspěvky tanečníků, tanečních souborů a ministerstvem kultury. Celková částka na jeden příspěvek, který se odvádí do programu, činí 4% z hrubé měsíční mzdy tanečníka. Pokud je tanečník v angažmá, 3% hradí zaměstnavatel a 1% odvádí tanečník.⁶⁶

Podporu profesionálním tanečníkům v době jejich přeměny poskytuje ve Švýcarsku nezisková organizace Reconversion des danseurs professionnels založená v roce 1993. Na národní i mezinárodní úrovni se snaží spolupracovat s transition centry. Spolupracuje s Schweizerische Stiftung für die von Umschulung Bühnenkünstlern, s nadací, která podporuje tanečnický z německy mluvící části Švýcarska. Za cíl si klade úspěšně rekvalifikovat tanečnický na konci jejich divadelní kariéry. Snaží se o zlepšení společenského postavení a uznání taneční profese, která má svá specifika. Spolu

⁶⁴ VAŠEK, R., RIEDLBAUCH, V. *Studie návazné uplatnitelnosti uměleckého personálu: (zaměřeno na vybrané umělce z oblasti performing arts)*. Praha: Unie zaměstnavatelských svazů ČR - centrum rozvojových aktivit, 2012, s. 116 - 117. ISBN 978-80-905248-1-1.

⁶⁵ ODN. *Omscholing Dansers Nederland 2016* [online]. Copyright © [cit. 20.04.2017]. Dostupné z: <http://www.omscholingdansers.nl/>.

⁶⁶ VAŠEK, R., RIEDLBAUCH, V. *Studie návazné uplatnitelnosti uměleckého personálu: (zaměřeno na vybrané umělce z oblasti performing arts)*. Praha: Unie zaměstnavatelských svazů ČR - centrum rozvojových aktivit, 2012, s. 117 – 118. ISBN 978-80-905248-1-1.

s veřejnou správou, odbornou veřejností za podpory mecenášů a sponzorů shání finanční prostředky pro chod nadace. Nadace nabízí podporu tanečnickům ve všech fázích jejich kariéry:

Úvodní kurz do profesního života – je určený mladým tanečnickům, kterým má usnadnit vstup do profesního života a seznámit je se specifiky dané profese.

Workshopy – informační schůzky a semináře, kde tanečníci mohou sdílet své zkušenosti z praxe, nalézt informace o dostupné podpoře zajišťující snadnější přechod.

Dále tanečníci mohou využít služeb individuálního poradenství, koučování, mentoringu, posouzení dovedností.

Tanečnickům na základě žádosti mohou být přidělena stipendia, z kterých mohou financovat své rekvalifikace. Od roku 2017 musí nově splnit tyto podmínky pro získání finanční podpory: tanečnickovi musí být minimálně 28 let, po dobu nejméně osmi let vykonávat profesi tanečnicka, včetně 4 let ve Švýcarsku. Nesmí taneční profesi přerušit nebo netančit déle než 4 roky. Musí být v kontaktu s nadací, alespoň jednou za 4 roky před podáním žádosti. Výše zmíněné podmínky, neznamenají automatické poskytnutí dávek. Komise posoudí rekvalifikační záměr uchazeče a jeho motivaci dosáhnout cíle.⁶⁷

4.2 Programy v Severní Americe

V roce 1985 byla v Kanadě založena specializovaná organizace Dancer Transition Resource Centre, jejímž smyslem je pomáhat tanečnickům v době přechodu k druhé kariéře. DTRC zároveň působí jako informační centrum pro taneční komunitu a širokou veřejnost. Vytváří podporu umělcům a snaží se zlepšit jejich socioekonomické podmínky po celé zemi. DTRC je aktivním účastníkem mezinárodních konferencí a vyvíjí výzkumnou iniciativu v této problematice. Každý rok organizace pomáhá stovkám tanečnicků rozvíjet jejich jedinečné talenty a přenositelné dovednosti. Služby zajišťuje síť pracovníků, zástupců a poradců, z nichž někteří jsou bývalí tanečníci, kteří pravidelně konzultují postupy s profesionálními tanečníky, aby aktuálně nabízené služby splňovaly potřebné požadavky. DTRC je členskou organizací, členství

⁶⁷ Accueil: RDP : Reconversion des Danseurs Professionnels. Accueil: RDP : Reconversion des Danseurs Professionnels [online]. Dostupné z: <http://www.dance-transition.ch/>.

je k dispozici všem profesionálním tanečnickům, kteří pracují v Kanadě nebo kanadským tanečnickům pracujícím v zahraničí. Členové mají přístup k pestré škále podpory na individuální bázi a možnost zvolit si nejvhodnější podporu dle jejich potřeby.

Programy DTRC podporují tanečnický ve všech stádiích jejich kariéry, a to zejména v průběhu náročného procesu přechodu, když tanečníci potřebují finanční podporu na rekvalifikaci. DTRC nabízí poradenské služby v pěti oblastech.

Vysokoškolské: akademičtí poradci diskutují o možnosti dalšího vzdělávání, pomáhají s výběrem kurzů a jeho financováním.

Kariérní poradenství: pracovní poradci mohou pomoci tanečnickům prozkoumat své dovednosti, schopnosti, hodnoty a zájmy. Identifikovat možnosti kariéry uvnitř i vně taneční profese, pomáhají vytvořit kariérní plán, jsou nápomocni při hledání zaměstnání.

Finanční poradenství: finanční poradci diskutují s tanečnický o tom, jak hospodařit s penězi, jak vytvářet rozpočet, šetřit do budoucna, atd.

Osobní poradenství – osobní poradci, včetně psychiatrů, psychologů a psychoterapeutů pomáhají tanečnickům řešit osobní problémy, které mohou mít dopad na jejich kariéru.

Právní poradenství

Poradenský program poskytuje praktické vodítko, emocionální a psychologickou podporu pro všechny tanečnický v procesu transformace. Tanečníci spolupracují s poradci, kteří mají bohaté zkušenosti s výkonnými umělci. DTRC financuje své projekty z veřejných i soukromých zdrojů. Přispívají jednotlivci, nadace, korporace a vláda.⁶⁸

Fond, který vznikl se sdružením The Actors Fund, for everyone in entertainment slouží všem profesionálům z performing arts.

⁶⁸ DTRC - Dancer Transition Resource Centre. *DTRC - Dancer Transition Resource Centre* [online]. Copyright © DTRC 2017 [cit. 20.04.2017]. Dostupné z: <http://dtrc.ca/english>.

4.3 Programy v Asii

V rámci Asie dochází k velké podpoře profesionálních tanečníků především v Koreji, kde se mohou spoléhat na pomoc ze strany nadace Dancer's Career Development Centre. Cílem této nadace je vybudovat značně pokročilý systém podpory, který by napomáhal profesionálním tanečním umělcům, kteří působí na území Koreje. Důležitým se stává to, že se nadace usilovně snaží zabezpečit tanečnický tak, že zlepší jejich sociální zabezpečení. Díky tomu se mohou lépe soustředit na svou práci a jejich výsledky jsou několikanásobně lepší. Taneční a umělecká tvorba se stává kvalitnější. Nadace se podílí na podpoře tanečníků v celoživotním učení. Snaží se je vést a pomáhat jim v rekvalifikaci tím, že jim poskytuje kariérní poradenství. Nadace pořádá symposia a jako člen International Organization for the Transition of Professional Dancers se účastní mezinárodních konferencí.⁶⁹ Nadace neustále pracuje na vybudování pokročilého systému podpory pro profesionální tanečnický.

⁶⁹PARK, I. *Dance for PD*. [online]. Copyright © 2013 [cit. 20.04.2017]. Dostupné z: <http://www.dcdcenter.or.kr/>.

5 NADAČNÍ FOND PRO TANEČNÍ KARIÉRU

Slavnostní prezentace po založení Nadačního fondu pro taneční kariéru proběhla 17. února 2016 v Anenském areálu Národního divadla, za přítomnosti patronky Prof. Dadjí Altenburg-Koh. Jedná se o organizaci, jejíž působnost je v České republice. Cílem je aktivně podporovat profesionální tanečníky, pohybového divadla a cirkusu ve chvíli, kdy již tuto práci nemohou, z jakýchkoli důvodů vykonávat. Ve chvíli, kdy se tyto umělci rozhodnou změnit svou kariéru, je to právě *Nadační fond pro taneční kariéru*, který jim je nápomocen při této obtížné změně a přípravě na ni samotnou. Změna povolání je velice obtížný proces, a proto Nadační fond apeluje na to, aby byly pro umělce zajištěny adekvátní podmínky v období změny.

Na vzniku fondu se podílely organizace jako Vize tance z. s. a Taneční sdružení ČR z. s., jejich úmyslem bylo vytvořit něco, co by napomohlo zlepšit profesní podmínky umělců v oboru tance. Jak již bylo řečeno, činnost nadačního fondu se soustředí na zprostředkování služeb a poskytování informací v souvislosti se změnou kariéry. Nemalý apel je kladen na spořicí program, který mohou později taneční umělci a profesionálové z příbuzných oborů uplatnit. Patronkou tohoto fondu je Prof. Dadja Altenburg-Kohl, která se pohybuje v oboru filantropie, sběratelství a je kurátorkou a mecenáškou umění, lékařkou a podnikatelkou. Zásahu má na vzniku Mecenášského klubu Národního divadla v Praze. Dle jejich slov, je vnitřní svět tanečníka velice křehký a z toho důvodu potřebuje značnou podporu při změně profese. V nadačním fondu dále působí lidé jako Jana Návrátová, Zdeněk Prokeš, Jana Bohutínská, Roman Vašek a Petra Kašparová. Všichni jsou jeho nedílnou součástí a pro tanečnický se stávají ⁷⁰ neodmyslitelnou podporou. Nadační fond pořádal seminář 20. 10. 2016 s Úřadem práce, seminářem provázela Gabriela Vlčková z tohoto úřadu. V příloze najdete prezentaci p. Vlčkové. Dne 3. 5. 2016 proběhla diskuze Taneční profese - síla a perspektivy.

⁷⁰ O nás | Taneční kariéra. Taneční kariéra | stránky Nadačního fondu pro taneční kariéru [online]. Copyright © 2017 Taneční kariéra [cit. 27.04.2017]. Dostupné z: <http://tanecnikariera.cz/home/o-nas/>.

Nadační fond nabízí profesionálům působícím v oboru:

- aktuální informace o trhu práce,
- kontakty,
- informace o možnostech rekvalifikace,
- individuální koučink,
- personální poradenství,
- individuální psychologické poradenství,
- právní poradenství,
- specializované vzdělávací semináře a workshopy,
- vzdělávací prezentace pro taneční soubory a školy.⁷¹

„V člověku je nějaký smutek, že něco končí a že už to nebude, a zároveň má v sobě nejistotu z budoucnosti. Nějakou dobu trvalo, než jsem ukončení taneční kariéry vnitřně přijal.“⁷²

5.1 Vize tance z. s.

Tento spolek vznikl v roce 2008. Nicméně již v roce 2006 existoval stejnojmenný neformální spolek, který se zabýval obdobnou problematikou. Odborné diskuse a jejich aktivity postupně vedly k iniciativě vytvořit Program na podporu současného tanečního umění. Tato myšlenka byla prezentována na mezinárodní konferenci v roce 2008. Vize tance se snaží o sdružení všech profesionálů, kteří se pohybují okolo tance (choreografové, manažeři, tanečníci, kritici, teoretikové, pedagogové, aj.). Úkolem těchto lidí je být v kontaktu s orgány státní správy, vládou i ministerstvy, aby mohl být realizován Program na podporu současného tance, pohybového divadla a interdisciplinárních umění. Cílem tohoto spolku je jistá emancipace tanečního umění ve vztahu k ostatním uměleckým disciplínám. Spolek si klade za dlouhodobý cíl nastartování rozvoje infrastruktury oboru. Taktéž usiluje o celospolečenské uznání

⁷¹ O nás | Taneční kariéra. Taneční kariéra | stránky Nadačního fondu pro taneční kariéru [online]. Copyright © 2017 Taneční kariéra [cit. 27.04.2017]. Dostupné z: <http://tanecnikariera.cz/home/o-nas/>.

⁷² Karel Littera / dříve sólista baletu ND Brno, poté dramaturg baletu ND Brno, In. O nás | Taneční kariéra. Taneční kariéra | stránky Nadačního fondu pro taneční kariéru [online]. Copyright © 2017 Taneční kariéra [cit. 27.04.2017]. Dostupné z: <http://tanecnikariera.cz/home/o-nas/>.

nejen v České republice, ale také v zahraničí. Výsledkem by mělo být zviditelnění taneční profese.⁷³

Nadační fond se na adresu tohoto spolku vyjadřuje, že se jedná o organizaci, která zastupuje zájmy profesionálů pohybujících se v oblasti tance vůči státu a samosprávě. Nemalý podíl má také na tvorbě aktivního lobbingu ve prospěch svých členů a na formulaci kulturních strategií. Vize tance usiluje o důstojné pracovní podmínky pro nezávislé profesionály, kvalitní vzdělávání a o podporu, která by napomohla rozvíjet infrastrukturu oboru. Tanec se dostává také do popředí mezi širokou veřejností, čímž se zvyšuje jeho společenský význam. Největší zásluhu na tom má Vize tance, která je koordinátorem Mezinárodního dne tance.⁷⁴ Tyto oslavy se konají každý rok, a stejně tomu bude i letos (2017) kdy se 29. dubna roztančí celý svět. Do těchto oslav se zapojuje značné množství tanečníků ze škol, souborů, divadel aj. Tancovat mohou jak profesionálové, tak amatéři. Taneční flashmob – choreografie, se pomocí dostupného videa na internetu, mohou naučit všichni a dne 29. dubna v 16:00 hod. ji každý zatančí z různých koutů světa. Letos se autorem stal choreograf Národního divadla Jan Kodet spolu se sólistou baletu Národního divadla Matthiasem Deneuxem. Tento tanec bude doprovázen hudbou Just Dance od skupiny Mydy Rabycad v singlové verzi na piazzetě Národního divadla. Jakmile se dotyčný zaregistruje, bude zanesen do taneční mapy dostupné na <http://www.danceday.cz>. Koordinátorkou tohoto dne je Barbora Holanová.⁷⁵

Hlavní programové cíle:

- profesionální a ustálené podmínky pro taneční umění,
- aby bylo současné taneční umění, pohybové divadlo a interdisciplinární žánry v ČR zařazeny do mezinárodního kontextu, co se týče organizační struktury a kvality,
- decentralizace života současného tance a „nového divadla“, důležité je vždy vyhodnotit podmínky pro rezidence, prezentaci a tvorbu v určitých prostorách, které se nachází mimo Prahu a následně rozvíjet všechny tyto oblasti. Hlavní je naučit umělce ze všech žánrů působit mimo Prahu tak, že jim budou vytvořeny

⁷³ O spolku | Vize Tance. Vize Tance [online]. Dostupné z: <http://vizetance.cz/o-spolku/>.

⁷⁴ O nás | Taneční kariéra. Taneční kariéra | stránky Nadačního fondu pro taneční kariéru [online]. Copyright © 2017 Taneční kariéra [cit. 27.04.2017]. Dostupné z: <http://tanecnikariera.cz/home/o-nas/>.

⁷⁵ Den Tance. Den Tance [online]. Dostupné z: <http://danceday.cz/>.

adekvátní podmínky, aby měli možnost zaujmout místní umělecky založenou komunitu.,

- pozdvihnout tanec z podřadného uměleckého druhu a zajistit mu společenský respekt, jelikož tanec je významná oblast, která je společenským přínosem. Zařadit tanec do dokumentů, jež doposud s tancem nepočítají.⁷⁶

5.2 Taneční sdružení České republiky

Taneční sdružení ČR vzniklo v roce 1990. Spojuje taneční choreografy, interprety, kritiky, pedagogy a mnoho dalších lidí, co se pohybují kolem tance (především baletu). Toto sdružení pravidelně uspořádává mezinárodní a celostátní interpretační, choreografické a inscenační přehlídky, prostřednictvím organizování Burzy mladých tanečníků podporuje uplatnění absolventů tanečních škol v praxi, intenzivně se věnuje pracovně-právním vztahům v českém baletu. Členové Tanečního sdružení se podílí na grantových a výběrových řízeních. Naplň jejich práce je dále vytvářet koncepční materiály aj. Již delší dobu, se sdružení orientuje na problematiku ekonomického a sociálního postavení všech profesionálních tanečníků.⁷⁷

Primárním posláním tohoto sdružení, je napomáhat tanečnímu umění při rozvoji v České republice. Cílem je chránit vysoký morální kredit a usilovat o skutečnou profesionalizaci tanečního umění. Dále se pokoušet o lepší ekonomické a sociální podmínky pracovníků v této oblasti. Nemalý význam má také společenské zařazení, autorita aj. Sdružení napomáhá umělcům ve vztahu k odborovým orgánům, co se týče právních jistot, pracovněprávních jistot a autorských práv. To vše s úmyslem ochraňovat zájmy členů a podporovat jejich oprávněné požadavky. Značná podpora probíhá také během realizace různých akcí, ať už v zahraničí, či na domácí půdě. Taneční sdružení České republiky spolupracuje s podobným sdružením, které působí na Slovensku a s jinými organizacemi v ČR, přímé styky jsou udržovány také se zahraničními organizacemi. Činnost je patrná ve spolupráci s nevládními mezinárodními organizacemi jako je I.T.I., U.S.I.A. a C.I.D. Jedním z cílů je náprava současného stavu tanečního školství, podpora teorie a kritiky, spolupráce s amatérským

⁷⁶ O spolku | Vize Tance. Vize Tance [online]. Dostupné z: <http://vizetance.cz/o-spolku/>.

⁷⁷ O nás | Taneční kariéra. Taneční kariéra | stránky Nadačního fondu pro taneční kariéru [online]. Copyright © 2017 Taneční kariéra [cit. 27.04.2017]. Dostupné z: <http://tanecnikariera.cz/home/o-nas/>.

tanečním uměním v ČR, nápomoc při vzniku samostatného časopisu týkajícího se tohoto oboru, zastoupení v zastupitelských a zákonodárných orgánech.

Valné shromáždění je vrcholným orgánem Tanečního sdružení České republiky, jež je svoláváno podle potřeby, minimálně jednou za tři roky. V případě, že 1/5 všech registrovaných zažádala o mimořádné Valné shromáždění, je ihned svoláno Radou. Rada, která řídí a organizuje činnost Sdružení, je volena a odvolávána 7 -11 členy. Předseda je volen ze středu Rady. Ke dni 15. 10. 2005 mělo 98 členů. Po Zdeňku Prokešovi na místo předsedy usedl v roce 2012 Jiří Pokorný, který je předsedou stále.

PRAKTICKÁ ČÁST

6 CÍL, VĚDECKÁ OTÁZKA A ÚKOLY PRÁCE

Cíl práce

Jsou v současné době aktivní profesionální tanečníci připraveni na konec své taneční kariéry?

Vyhledávají profesionální tanečníci pomoc poradenskou, právní, formou rekvalifikace při přechodu k druhé kariéře?

Privítali by podporu nějaké organizace, která by jim usnadnila přechod k novému pracovnímu uplatnění?

Byli by taneční profesionálové ochotni si v takové organizaci spořit do spořicího systému s podporou státu, který by jim pak umožnil investovat naspořené prostředky do své druhé kariéry – podnikání, studia, rekvalifikace apod.?

Úkoly práce

1. Seznámení se s teoretickými východisky práce.
2. Seznámení se s metodologickými východisky práce.
3. Příprava a realizace průzkumného šetření
4. Sběr dat s jejich hodnocením

6.1 Metodika práce

Abychom mohli dosáhnout cíle, využijeme kvalitativní průzkum, jímž rozumíme jakýkoliv průzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistických výsledků nebo jiných způsobů kvantifikace. Může to být průzkum týkající se života lidí, příběhů, chování, ale také chodů organizací, společenských hnutí, nebo vzájemných vztahů. Někteří badatelé shromažďují údaje prostřednictvím rozhovorů a pozorování, což bude také případ tohoto kvalitativního průzkumu. Byla zvolena jedna průzkumná metoda – rozhovor. Podle Hendla neexistuje přesně definovaný, všemi uznávaný

způsob, dle kterého by byl průzkum prováděn.⁷⁸ Kvalitativní průzkum je chápán jako komplexní práce se získanými informacemi. Lze říci, že se jedná o podrobný a dlouhodobý sběr informací potřebných pro jejich analýzu. Veškeré informace se získávají od vybrané zájmové skupiny.

Petrusek podotýká, že oproti kvantitativnímu průzkum, není u kvalitativního možné vložit získaná data do počítače a předpokládat, že nám budou dána pevná fakta. Zaznamenáváme různé metody, díky kterým získáme požadované informace (rozhovor, pozorování, dotazník či technika deníku).⁷⁹ Získané informace, nesmí být tzv. vytrhnuty z kontextu, musí být zachován smysl odpovědí. Jak již bylo řečeno, pro tento kvalitativní průzkum byla zvolena metoda řízeného rozhovoru.

Charakteristika sledovaného souboru

V tomto průzkumu využijeme informace získané od pěti profesionálních tanečnicků z oblasti klasického baletu, kteří působí ve stálých angažmá v divadelních souborech. Volba respondentů proběhla na základě požadavku, aby dotazovaný tanečník působil právě ve stálém angažmá a v zahraničních souborech. Následným kritériem volby respondentů byl rozdílný věk (20 – 40 let), abychom mohli porovnat jednotlivé názory, které se mění v závislosti na zkušenostech. Snahou bylo také vybrat takové profesionální tanečnický, jejichž názor a postoj k problematice se zásadně liší. Jednotliví respondenti byli dotázáni po předešlém doporučení spolupracovníky.

Respondent 1

Respondent 2 má 37 let

Svou taneční kariéru ukončil ve 32 letech.

Vystudoval Taneční konzervatoř v Praze obor klasický tanec a VŠMU pedagogiku klasického tance.

⁷⁸ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-736-7485-4.

⁷⁹ PETRUSEK, Miloslav. *Teorie a metoda v moderní sociologii*. Praha: Karolinum, 1993. ISBN 80-706-6799-0.

V letech 1998 – 2004 byl v angažmá ve Slovenském Národním divadle v Bratislavě,
v letech 2004 – 2012 působil ve Vídni ve Wiener Staatsoper
Nyní má svou vlastní firmu, která šije divadelní kostýmy.

Respondent 2

Respondent 5 má 37 let.

18 let je v angažmá ve Wiener Staatsballett

Vystudoval Taneční konzervatoř v Praze obor klasický tanec a Hochschule für
darstellende Kunst Mannheim.

Respondent 3

Respondent 4 má 20 let

Vystudovala Taneční konzervatoř v Praze obor klasický tanec

Je v angažmá v Národním divadle v Praze

Respondent 4

Respondent 3 má 36 let

Ve stálém angažmá byla 17 let, až do září roku 2016. působila v Národním divadle
v Mannheimu Německu.

Vystudovala Taneční konzervatoř v Praze obor klasický tanec a Hochschule für
darstellende Kunst Mannheim.

Nyní je na „volné noze“, chtěla by tančit ještě několik let.

Respondent 5

Respondent 1 má 36 let

Svou taneční kariéru ukončila ve 29 letech, odchodem na rodičovskou dovolenou.

Vystudovala Taneční konzervatoř v Praze obor klasický tanec.

Působila ve stálém angažmá v Národním divadle v Praze.

Nyní pracuje na poloviční úvazek.

Realizace průzkumu

Pro zhodnocení námi zjišťovaných údajů jsme vycházeli z Hendla (2005), který doporučuje prezentovat zjištěné údaje slovně. Jde o techniku, která nejlépe podle tohoto autora vysvětluje kvalitativní údaje sledované problematiky. Před zahájením průzkumu byl všem respondentům zaslán orientační seznam otázek. Díky této pilotáži se tanečníci mohli seznámit s otázkami dopředu a připravit si případné poznámky, kdyby jim některé dotazy byly nejasné. S každým respondentem probíhal rozhovor individuálně po předchozí domluvě. Schůzka proběhla mimo jejich pracoviště, z důvodu zachování anonymity. Na začátku rozhovoru byli všichni respondenti seznámeni s průběhem kvalitativního průzkumu. Dialog byl zaznamenán na diktafon, aby byla zachována autenticita odpovědí. Jednotlivé rozhovory probíhaly v rozmezí 60 – 120 minut.

7 ANALÝZA ROZHovorŮ

Konec taneční kariéry může nastat kdykoliv (vlivem zranění, s příchodem nového šéfa souboru, aj.), počítal/a jste s něčím takovým? Víte, co byste dělal, kdyby se to stalo?

Většina respondentů se shodla na tom, že s koncem kariéry počítali téměř od začátku. Až na jednu tanečnici, která konstatovala: „Nebyla jsem nějak připravená na to, ukončit kariéru a ještě pořád nejsem, dále tancuji, jsem na volné noze.“. Avšak, co se týče představy, co dělat po ukončení kariéry, se jejich názory rozcházel. Někteří teprve své možnosti zvažují, naopak jiní říkají, že je nutné začít tak cca. tři roky předem se na tuto situaci připravovat. Samozřejmě pro nikoho není takový konec jednoduchý. Mladí tanečníci si to zatím ani nedokáží představit.

Připravovali Vás ve škole na to, že taneční kariéra je poměrně krátká, mluvili s Vámi o tom?

Nikdo z dotazovaných respondentů si nepamatuje na to, že by je na konec kariéry připravovali během studia. Neustále jim opakovali jak je tanec náročný, a že by mu měli obětovat vše. Jeden z dotazovaných uvedl, že nepovažuje za důležité, aby pedagogové o této problematice vůbec mluvili, jelikož konzervatoř má lidi připravit na to, aby byli tanečníci a nikoli, jak se mají chovat, až nebudou schopni tancovat. Mladí lidé si ve většině případů ani nedokáží představit, že někdy nastane doba, kdy v tanci nebudou moci pokračovat a tudíž jim diskuse o „konci kariéry“ přijde zbytečná a neberou ji vážně. Tudíž dle jednoho respondenta je nutné tuto fázi posunout někam jinam než do školy. Jedna tanečnice uvádí: „Můj sen byl být tanečnice a neuvažovala jsem, co bude po té, až nebudu schopná tancovat.“

Myslíte si, že by se o krátkosti taneční kariéry mělo více mluvit s mladými tanečníky již na škole?

Tato otázka patřila mezi ty, kde se respondenti v názorech rozcházel. Z tohoto důvodu jsou níže uvedeny konkrétní odpovědi.

1. Určitě, ale ona k tomu spěje i ta doba. Vše se zrychluje a dnešní mladí taky na všechno nahlíží jinak. I v divadle je dnes každému jasné, že nic není navždy.
2. Nemyslím si, to není to správné místo. Jsou daleko lepší místa. Ten tanečník na škole není schopen správně vyhodnotit tyto informace. Je nutné počkat, až dotyčný dozraje.
3. Myslím, že ano. Už mladý tanečník by měl mít představu o tom, že jeho taneční kariéra může kdykoli skončit a být na to alespoň trochu připraven. A popřemýšlet nad tím, co v takovou chvíli dál. I když je to těžké. Snažit se žít život i malinko mimo taneční prostředí, aby se z toho člověk pak úplně nezhroutil.
4. Je samozřejmě dobře a tom hovořit, zmínit se již na škole, ale kdo z dětí to bude chtít slyšet a akceptovat?
5. V dnešní době určitě.

Vidíte nějaké nedostatky ve vzdělání na konzervatoři, díky kterým je uplatnění mimo obor tak náročné? Jaké?

Samozřejmě je možné najít jisté nedostatky ve studiu konzervatoře, ale všichni uvádí, že studium tance je velice časově náročné, a ačkoli by uvítali rozšíření předmětů např. o oblast obchodu a financí, uvědomují si, že by na to pravděpodobně nebyl čas. Nicméně jeden dotazovaný uvedl: „Nemyslím si, že by nás na konzervatoři měli učit něco jiného. V rozvinutějších státech je normální, že tanečník nepochází pouze z konzervatoře. Naše republika je na konzervatoře úzkoprofilová, cílená konkrétně.“ Někteří by rozšíření vědomostí uvítali především kvůli přihláškám na vysokou školu, jelikož přechod z konzervatoře na VŠ je pro tanečníky složitější.

Porovnejte představy o konci své taneční kariéry, když Vám bylo 20 let a nyní?

Věta: „Ve 20 jsem neměla představu o tom, co bude po té.“, vystihuje postoj všech.

Nikdo z dotazovaných respondentů se během aktivní taneční kariéry neobtěžoval přemýšlet nad tím, co bude, až nebudou moci tancovat. Všichni chtějí tancovat, obětují tomu vše a nepřemýšlí nad koncem kariéry.

Vzdělával jste se jakýmkoli způsobem již při své taneční profesi?

Vzhledem k diferenciaci odpovědí, jsou níže uvedeny:

1. Při provozu v divadle to fakt jako nešlo, nebyl dostatek času na studium. A hlavně ta má nejasná představa, co studovat. Upřímně řečeno, když byl nějaký volný čas, tak zvítězila lenost. Chut' si odpočinout a relaxovat.
2. Ano a to stále a kontinuálně a jsem za to vděčný. To, co mi dá konzervatoř je úzkoprofilová záležitost. Je nutné se neustále vzdělávat. Ale tohle platí u všech oborů.
3. Ano, chodím občas na soukromé hodiny angličtiny. Chtěla bych si časem dodělat anglickou zkoušku a navíc anglicky se mluví v divadle každý den, takže ji využiji i v baletním prostředí.
4. Ne, nebylo to pro mě při mé vytíženosti možné.
5. Nevzdělávala. Hodně z časových důvodů a i z finančních.

Viděl jste, jak někteří tanečníci ukončili svou taneční kariéru, jak to na Vás působilo?

Respondenti se setkali jak s úspěšnými odchody, tak s neúspěšnými. Někteří tvrdí, že odchod jiného tanečníka v nich vyvolal strach, že je to jednou čeká taky. Nicméně, je možné se setkat také s tanečníky, kteří sice ukončili taneční kariéru, ale jistým způsobem zůstali v oboru: „Vybavuje se mi pár tanečnic, které po své taneční kariéře zůstali v divadle jako baletní mistryně. To mi přijde jako pěkný konec kariéry. Zůstanete v prostředí, které milujete a předáváte zkušenosti, které jste za svoji aktivní taneční kariéru nasbírali. Někteří tanečníci učí na Tanečních konzervatořích a pracují

s dětmi. I to mi přijde jako dobrá volba.“ Avšak ten, kdo nepodcenil přípravu, se nemusí bát konce, konstatuje jeden z respondentů.

Inspirovali Vás tanečníci, kteří ukončili svou kariéru něčím, v čem byste spatřoval svou perspektivu?

Zajímavé je, že většina respondentů uvedla, že je nikdo neinspiroval natolik, že by se rozhodli postupovat dle něj. Jeden dotazovaný uvedl: „Spousta tanečníků mě inspirovala. Ale ti mě inspirovali již během své kariéry. Přechod je nutný plánovat, ten trvá cca. 3 roky. Já jsem to také plánoval dopředu.“ Jedna tanečnice konstatovala, že by ráda zůstala v oboru, jako to udělali někteří tanečníci již před ní.

Myslíte si, že Vám taneční kariéra dala nějakou přípravu pro Vaši další kariéru? (nějaké silné stránky, díky nimž máte pocit, že můžete obstát, které Vám dodávají sebevědomí, které můžete rozvíjet) Např. jazyková vybavenost, odolnost vůči stresu,...

Odpověď jedné respondentky vystihuje téměř vše, co zmínili všichni ostatní: „Ta jazyková vybavenost je určitě jedna z věcí, které jsou k nezaplacení, stejně jako odolnost vůči stresu, mám velmi silnou vůli, tak asi jako každý top tanečník, a když něco chci dokázat tak to dokážu. Mám nespočet tanečních zkušeností, které mohu v budoucnu předávat dál, znám dobře své tělo, téměř každý sval, hranice bolesti, zkušenosti s menšími úrazy ... to např. může být dobrá příprava pro kariéru fyzioterapeuta.“ Naopak jeden z tanečníků uvedl, že taneční kariéra mu dala velmi málo. Dále dodává, že: „někteří jsou odolní vůči stresu, někteří nikoli. Je mnoho prvních sólistů, kteří nemají žádnou odolnost vůči stresu. Nemyslím si, že v jiných povoláních je méně stresu. Momentálně zažívám ve firmě mnohem větší stres.“

Když se ocitnete na konci své kariéry, myslíte si, že by se vám hodil nějaký odborný poradce nebo vše zvládnete sám?

Vzhledem k rozdílným odpovědím a především k jejich zajímavému obsahu, jsou všechny níže uvedeny.

1. V mém případě by se hodil určitě.
2. To jsou teorie, ne! Taková pohádka neexistuje. Sám jsem si to vyzkoušel. Kdo chce, tak se vzdělává, kdo nechce, tak má smůlu.
3. To je pro mě těžká otázka. Jsem v angažmá první rok a zatím se asi nedokážu vejit do této situace. Ale doufám, že do té doby budu mít už nějakou větší představu o tom, co bych mohla po ukončení kariéry dělat. Otevřou se mi jiné možnosti, jako je třeba učení malých dětí nebo třeba úplně něco mimo obor.
4. Měla jsem tu možnost nechat si poradit od profesionála, ale nevím, jestli mi to něco dalo? Nepřišlo mi, že by mi to nějak pomohlo. Zvládnou to sama, myslím.
5. Měla jsem štěstí, že jsem to zvládla sama, ale poradce nebo nějaký kurz by se hodil.

Během své taneční kariéry, byl jste členem nějaké organizace, která vám poskytla nějakou formu podpory? (právní, poradenskou, podpora při změně zaměstnání, jiná forma podpory)

Respondenti uvedli organizace jako bfit, wifi⁸⁰ a Stiftung Tanz⁸¹, která pomáhá tanečnickům při změně, přechodu do jiného oboru. Nejmladší respondentka řekla, že zatím o žádných organizacích neví a ani neví, co by od nich měla očekávat. Zatímco jeden z nejstarších tanečnicků konstatoval: „No, tak venku si to všechno platí sám. Já mám právní pojistku. Standardně v divadle byly odbory, já jsem v nich byl aktivní. Dokonce jsem byl šéf odborů. Což je taky výhoda.“

Myslíte si, že je zapotřebí, aby nějaká taková organizace fungovala, co od ní očekáváte?

Všichni respondenti odpověděli, že by to bylo krásné, kdyby taková organizace fungovala v České republice. Nicméně zajímavá informace, byla poskytnuta od jednoho dotazovaného, a sice: „Ano bylo by to krásné. Z praxe jsem to už zažil a není to taková sranda. Kde není chtěná pomoc (tanečníci) tak není pomoci. Je škoda, že někteří tanečníci na to kašlou. Lidé si hrají na mistry světa. Je to na extra debatu. Je to velká

⁸⁰ [online]. Dostupné z: <http://www.bfi.at>, www.wifi.at, Object moved. Object moved [online]. Dostupné z: <http://www.wifi.at>

⁸¹ Stiftung-tanz.[online]. Dostupné z: <http://www.stiftung-tanz.com>

pohádka.“ Tudiž poukazuje na to, že ano, organizace jsou zajímavé a nutné, ale někteří tanečníci je z hrdosti, lenosti, aj. ignorují.

Víte co je cílem, sledujete její činnost?

Respondenti odpovídají:

1. Různé rekvalifikace, školení a různé kurzy.
2. Bohužel opravdu netuším, která taková organizace u nás funguje a tanečnický podporuje.
3. Ano vím, jejím cílem je pomáhat tanečnickům, přejít na konci kariéry do jiného oboru.
4. Nesleduji.
5. Nesleduji.

Dával jste si nějaké peníze stranou na přechod k druhé kariéře formou spoření či jinak?

V otázce spoření se respondenti rozchází, jednoduše řečeno: „Někdo si spoří a někdo nikoli.“ Nikdo tuto otázku více nerozváděl, až na jednoho dotazovaného, ten konstatoval: „Je to podle mne naivní a zcestné. Nemyslím si, že existuje spoření, které by tě připravilo na konec kariéry. Spořit se musí tak, aby to dávalo smysl, peníze časem ztrácí hodnotu a investování není jednoduché. Nevidím to jako smysluplné.“

Platíte si nějaké spoření/pojistku, kterou byste mohl využít k přechodu na novou kariéru?

Jelikož se odpovědi nedají v této otázce shrnout, jsou uvedeny nejzajímavější odpovědi níže.

1. No to ne, takhle konkrétně jsem si peníze neukládal. Spoření a pojištění si platím, už kvůli riziku úrazu, které je v našem zaměstnání velmi časté.
2. Platím si toho víc a ty peníze je možné použít, na co chceš. Takhle jsem to, ale prvoplánově neměl jako na konec kariéry
3. Spoření a pojištění si platím, už kvůli riziku úrazu, které je v našem zaměstnání velmi časté.

4. V Německu, kde pracuji už 17 let, je v divadle povinnost platit si pojištění, na které divadlo i přispívá, a které se jmenuje Bayerische Versorgungskammer. Víceméně je to pojištění na důchod, eventuálně pokud se stane nějaký pracovní úraz s trvalými následky, začne se vyplácet invalidní důchod. Když ukončíte smlouvu s divadlem, buď si nadále platíte úplné minimum, nebo můžete peníze, které jste naspořili vybrat a použít je na další kariéru.
5. Ne.

Přispívá Vám zaměstnavatel, na některou formu spoření?

Všichni respondenti uvedli, že jim zaměstnavatel na nic nepřispívá.

Platíte si pravidelně do nějakého fondu podporujícího tanečnický při jejich změně povolání? Jak se fond jmenuje? Jak dlouho si spoříte?

Všichni respondenti uvedli, že si do žádného fondu nespoří.

Jste tanečník, který prožil většinu své taneční kariéry v angažmá?

Všichni dotazovaní respondenti, až na nejmladšího uvedli, že většinu své taneční kariéry prožili v angažmá. Nejmladší tanečnice uvedla: „Taneční konzervatoř jsem dokončila teprve minulý rok a poté nastoupila do baletu Národního divadla, takže jsem zatím úplně na začátku, ale doufám, že svoji taneční kariéru prožiji právě zde.“

V jakém divadle jste byl zaměstnaný a jak dlouho jste v něm působil?

Konkrétní odpovědi respondentů jsou uvedeny níže.

1. Wiener Staatsballett, 18 let
2. Na Slovesnku SND 1998 – 2004, státní opera 2004- 2012.
3. Jsem zaměstnaná v Národním divadle v Praze a působím zde první sezónu. Tedy od srpna 2016.
4. Až do září roku 2016 jsem byla ve stálém angažmá v Národním divadle v Mannheimu, teď pokračuji na volné noze.
5. V Národním divadle v Praze. 11 let

Jakou školu jste vystudoval?

Konkrétní odpovědi respondentů jsou uvedeny níže.

1. Taneční konzervatoř Praha, Hochschule fur darstellende kunst Mannheim.
2. Konzervatoř Praha, VŠMU – studoval jsem pedagogiku klasického tance.
3. Vystudovala jsem Taneční konzervatoř v Praze. Hlavní obor klasický tanec.
4. Taneční konzervatoř Praha.
5. Taneční konzervatoř v Praze.

Kolik je Vám let?

Konkrétní odpovědi respondentů jsou uvedeny níže.

1. 37 let
2. 37 let
3. 20 let
4. 36 let
5. 36 let

Jak dlouho aktivně tančíte?

Odpovědi respondentů, kteří téměř ukončili kariéru, jsou uvedeny níže.

1. 30 let celkově, 18 let profesionálně
2. Já aktivně tančím i dnes, neustále jezdím na turné, jelikož mě zvou. Ale kariéru jsem ukončil ve 32 jako každodenní tančení.

Do kolika let byste chtěla aktivně tančit?

Odpovědi stále aktivních tanečníků jsou uvedeny níže.

1. Tak dlouho, jak mi to zdraví dovolí, ale samozřejmě bych si přála, aby to bylo co nejdéle. Moje představa je tak 38 let
2. Těžko říci, asi do 40 - 45.

8 DISKUZE

Tanec pro mnohé znamená uvolnění a spojení se zábavou, nicméně pro profesionálního tanečníka se za pojmem „tanec“ ukrývá velké množství dřiny. Pravděpodobně bychom zde mohli být v rozporu s výše uvedenou definicí tance, která pojednává o tom, že tanec je přirozené lidské chování, kdy během něj jedinec úmyslně neverbálně rytmizuje tělesný pohyb, jež se liší od každodenních motorických aktivit člověka. Pro profesionálního tanečníka se právě tento rytmický pohyb stává dennodenní motorickou aktivitou. Samozřejmě je tato myšlenka konstatována s trochou nadsázky, ale mnoho tanečníků by jistě souhlasilo, tedy, že tanec je ten jejich přirozený pohyb. Pro ně, to neznamena pouze fyzický pohyb, ale také vášně, pocit, prožitek, výraz, apod. Na „prknech“ se tanec stává jistým prostředkem komunikace a projevu pocitů, které se snaží přenést na diváka. „*Když tančím, nesoudím, nemohu nenávidět, nemohu sebe oddělit od života. Mohu být jen šťastný a plný života. To je důvod, proč tančím.*“⁸² Tato slova vyjadřují to, co pro profesionální tanečnice znamená tanec a také to, jak obtížné pro ně musí být vypořádat se s koncem kariéry. Ačkoli všichni na začátku víme, že kariéra profesionálního tanečníka není dlouhá, s odchodem se těžko smiřujeme. Avšak existuje několik organizací, které doplňují tanečnickou informovanost o trhu práce, nabízí mu kontakty, předkládají informace o možnostech rekvalifikace, apod. Z výše uvedených rozhovorů je patrné, že většina respondentů takovou pomoc uvítá. Výjimkou je jeden respondent, který patří mezi vysoce aktivní jedince. Ovšem takových tanečnicků je málo a nelze se tomu divit, lidská psychika je složitá a každý se s těžkým obdobím vyrovnává jinak. Z toho důvodu je možné se domnívat, že přítomnost takových organizací je nutná a nezbytná, a už je na každém z nás jestli se rozhodneme jejich pomoc využít či nikoli. Ale nikdo by neměl soudit ty, co se nezvládnou po konci kariéry opět prosadit. Ano, teorií je několik, ovšem praxe je zcela něco jiného. Lidé často na tanečnice nahlíží, jako na ty, co mají sladký bezproblémový život, což není pravda a tento fakt je potvrzen právě časným odchodem do „důchodu“.

⁸² BOS, Hans. In. *Když tančím, nemohu nenávidět* | Psychologie.cz. Homepage | Psychologie.cz [online]. Copyright © Copyright Mindlab s.r.o. [cit. 07.05.2017]. Dostupné z: <https://psychologie.cz/kdyz-tancim-nemohu-nenavidet/>

I přesto, že se jedná o poměrně důležité téma, se tato problematika nerozebírá na odborných školách. Ani jeden z tanečníků si nemyslí, že by se téma „konec kariéry“ mělo rozebírat na konzervatořích. Zde by se studenti měli soustředit pouze na tanec, být plní energie, očekávání a nadšení a nikoli se uchýlovat ke skepsi, že jednou tato dráha skončí. S touto myšlenkou lze souhlasit. Škola není to pravé místo, kde by se tanečníci měli dovědět o tom, jak těžké to bude na konci taneční kariéry. Taneční konzervatoř, stejně jako jiné odborné školy je většinou velice úzce zaměřena. Proto se její absolventi mohou někdy setkat s tím, že v některých oblastech postrádají přehled. Nicméně jejich vytíženost je neuvěřitelná a představa, že budou během studia navštěvovat navíc předměty týkající se např. ekonomie, je téměř nemožná. Absolventi by sice přivítali větší všeobecné znalosti, ale potvrzují to, že jim na to nezbyvá čas. Vytížení tanečníků je opravdu značné a ve volných chvílích je nutné relaxovat. Samozřejmě je nezbytné, aby si uvědomovali, že celoživotní vzdělávání je bezpodmínečná součást života.

Organizace, které se zabývají podporou tanečníků v období profesní změny, jsou tedy dle výsledků z rozhovorů nezbytné. Ačkoli, v první řadě záleží na samotném tanečnickovi, jak uvedl jeden z dotazovaných respondentů, někdy je potřeba vědět, že se o někoho můžeme opřít a že nám je někdo ochotný pomoci. Jedním z důvodů, proč někteří nejsou schopni přijmout profesní změnu s lehkostí jako jiní je např. to, že taneční kariéře věnovali úplně vše (přátele, rodinu, volný čas, apod.), pro takové lidi je změna mnohem náročnější i v případě, že si konec kariéry připouštěli.

ZÁVĚR

Dráha profesionálního tanečníka je oproti jiným profesím poměrně krátká, a ačkoli jsou tanečníci s tímto faktem seznámeni, mnohdy nedokáží ustát profesní změnu tak, jak by si sami představovali. Jejich kariéra je většinou zahájena vstupem na taneční konzervatoř, tímto studiem by jejich vzdělávání nemělo končit. Především v této profesi má velké opodstatnění pojem celoživotní učení, které člověk absolvuje během svého života. Být tanečníkem znamená, v mnoha případech, být jednosměrně zaměřen a následné uchycení se na trhu práce po uplynutí doby, kdy je tanečník schopen podávat požadovaný výkon, je velice náročné. Právě celoživotní učení může mnohé ulehčit především v tom, že člověk získá větší informovanost a rozšíří si znalosti. Změna profese je potom jednodušší, jelikož člověk nastupuje do oboru, který taktéž studoval. Všichni bychom si měli uvědomovat, že čím více toho ovládáme, tím lépe pro nás. Jelikož jednou může nastat chvíle, že nebudeme moci dělat to, čemu jsme se doposud věnovali. Nicméně důvodů, proč se neustále vzdělávat je nespočet a každý má možnost si vybrat z povinné školní docházky, rekvalifikace, kurzů a vzdělávání pro seniory. Cesta k úspěchu v pracovní kariéře nemůže být náhodná. Je potřeba jí cílevědomě budovat. A tento fakt si musíme uvědomit všichni, avšak profesionální tanečníci se s touto realitou seznámí mnohem dříve.

Na počátku sedmdesátých a osmdesátých let vznikají v zahraničí první programy tzv. „transition“. Tyto programy se soustředí na podporu tanečníků během přechodu k nové kariéře. Zajímavým faktem je to, že tanečníci většinou končí svou kariéru před dosažením věku 35, což je věk, ve kterém jsou obvykle jiní odborníci v nejproduktivnějším věku. Ačkoliv jejich taneční kariéra končí, tak si přenáší své nadšení, kreativitu a snahu o dokonalost do svých nových profesních pozic. Organizace radí a podporují organizaci tanečníků na mezinárodním fóru jako je UNESCO a Evropská unie. IOTPD si klade za cíl zvýšit povědomí ve světě o problematice tanečníků, kteří stojí před obtížným úkolem a zvažují co dělat dál ve svém životě. Na území České republiky obdobně funguje Nadační fond pro taneční kariéru. Na vzniku fondu se podílely organizace jako Vize tance z. s. a Taneční sdružení ČR z. s., jejich úmyslem bylo vytvořit něco, co by napomohlo zlepšit profesní podmínky umělců v oboru tance. Jak již bylo řečeno, činnost nadačního fondu se soustředí na

zprostředkování služeb a poskytování informací v souvislosti se změnou kariéry. Nemalý apel je kladen na spořicí program, který mohou později taneční umělci a profesionálové z příbuzných oborů uplatnit.

Praktická část bakalářské práce poukázala na to, že většina tanečníků by uvítala pomoc ze strany organizací při změně kariéry, nicméně jeden z respondentů patří mezi aktivní jedince, ten konstatoval, že to jak se bude odehrávat změna profese, záleží pouze na nás samých. Samozřejmě nám může někdo nabídnout pomocnou ruku, ale jen my dokážeme říci, co potřebujeme a co by nás bavilo jako nová alternativa tance. Každý tanečník si musí uvědomit, že taneční kariéra není dlouhá, a že jednou bude zapotřebí zvolit jinou profesi.

Bakalářská práce s názvem *Pracovní uplatnění bývalých profesionálních tanečníků* by měla napomoci pochopit problematiku tanečníků, kteří musí změnit své povolání ve chvíli, kdy již nemohou tančit. Mnozí lidé si tento problém ani nedokáží představit. Změna povolání, je velice náročný proces pro každého, avšak pro profesionální tanečníky, kteří tancem tzv. žijí, se jedná o celkovou změnu jejich života.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Monografie

AMBRUZOVÁ, Olga. *Balet a jeho repertoár*. Praha: JUDr. Vladimír Ambruz, 2001. ISBN 80-903051-0-5.

ARMSTRONG, Michael a Stephen TAYLOR. *Řízení lidských zdrojů: moderní pojetí a postupy: 13. vydání*. Přeložil Martin ŠIKÝŘ. Praha: Grada Publishing, 2015. ISBN 978-80-247-5258-7.

ATKINSON, John. *Manpower strategies for flexible organisations. Personnel Management*, srpen 1984. roč. 16, č. 8, s. 28-31.

BAZAROVA, Naděžda Pavlovna. *Klasický tanec: učebnice pro 4. a 5. roč. HTŠ a 3. a 4. roč. konzervatoří a met. příručka pro 2. a 3. roč. taneční pedagogiky AMU*. Přeložil Olga PÁSKOVÁ, ilustroval Petr ROB. Praha: SPN, 1985. Učebnice pro střední školy. BEZ ISBN.

BEDRNOVÁ, Eva a Ivan NOVÝ. *Psychologie a sociologie řízení*. 3., rozš. a dopl. vyd. Praha: Management Press, 2007. ISBN 978-80-7261-169-0.

BĚLOHLÁVEK, František. *Osobní kariéra*. Praha: Grada, 1994. ISBN 80-7169-083-X.

BONUŠ, František. *Lidové tance: (výbor lidových tanců z Čech, Moravy a Slezska)*. Strážnice: Ústav lidové kultury, 1996. BEZ ISBN.

BRODSKÁ, Božena a Vladimír VAŠUT. *Svět tance a baletu*. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2004. ISBN 80-7331-004-X.

BRODSKÁ, Božena. *Dějiny baletu v Čechách a na Moravě do roku 1945*. V Praze: Akademie múzických umění, 2006. ISBN 80-7331-047-3.

BRODSKÁ, Božena. *Dějiny českého baletu do roku 1918*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983. BEZ ISBN.

BURIAN, Karel Vladimír. *Hvězdy baletu: stopami vývoje a proměn baletního umění*. Praha: Panton, 1971. Edice přátel hudby. BEZ ISBN.

DUDOVÁ, Radka, ed. *Nové šance a rizika: flexibilita práce, marginalizace a soukromý život u vybraných povolání a sociálních skupin*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2008. ISBN 978-80-7330-138-5.

DUFKOVÁ, Eugenie. *Primabalerína Mira Figarová: révérence*. Brno: Masarykova demokratická akademie, 2009. ISBN 978-80-87348-01-7

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-736-7485-4.

HOLEŇOVÁ, Jana, ed. *Český taneční slovník: tanec, balet, pantomima*. Praha: Divadelní ústav, 2001. ISBN 80-7008-112-0.

HUBIČKOVÁ, Jana. *Druhá kariéra tanečníků*. Praha: Vysoká škola ekonomie a managementu, 2015.

KOCIANOVÁ, Renata. *Personální činnosti a metody personální práce*. Praha: Grada, 2010. Psyché (Grada Publishing). ISBN 978-80-247-2497-3

KOPECKÝ, Martin. *Sociální hnutí a vzdělávání dospělých: aktivní občanství jako cíl pro celoživotní učení*. Praha: Eurolex Bohemia, 2004. Andragogika. ISBN 80-86432-96-3.

MÜHLPACHR, Pavel. *Gerontopedagogika*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009. ISBN 978-80-210-5029-7

NÁVRATOVÁ, Jana, Roman VAŠEK a Jana BOHUTÍNSKÁ. *Tanec v České republice: definice, historie, financování, legislativa, sociální problematika, školství, reflexe oboru*. Praha: Institut umění - Divadelní ústav, 2010. ISBN 978-80-7008-241-6

Novelizace § 49 odst. 3 zákona o vysokých školách, provedené zákonem č. 562/2004 Sb., In. *Sbírka zákonů*.

PETRUSEK, Miloslav. *Teorie a metoda v moderní sociologii*. Praha: Karolinum, 1993. ISBN 80-706-6799-0.

PRŮCHA, Jan a Jaroslav VETEŠKA. *Andragogický slovník*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4748-4

PRŮCHA, Jan. *Přehled pedagogiky: úvod do studia oboru*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-399-4

RABUŠICOVÁ, Milada a Ladislav RABUŠIC, ed. *Učíme se po celý život?: o vzdělávání dospělých v České republice*. Brno: Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-80-210-4779-2.

REJZEK, Jiří. *Český etymologický slovník*. Voznice: Leda, 2001. ISBN 80-85927-85-3

REY, Jan. *Jak se dívat na tanec*. V Praze: Vyšehrad, 1947. BEZ ISBN.

SCHMIDOVÁ, Lidka. *Československý balet*. Praha: Orbis, 1962. Knihovna divadelní tvorby. BEZ ISBN.

SIBLÍK, Emanuel. *Tanec mimo nás i v nás: historické poznatky a estetické soudy*. Praha: Václav Petr, 1937. BEZ ISBN.

Strategie celoživotního učení ČR. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, c2007. ISBN 978-80-254-2218-2.

SVOBODOVÁ, Jarmila a Bohumíra ŠMAHELOVÁ. *Kapitoly z obecné pedagogiky*. Brno: MSD, 2007. ISBN 978-80-86633-81-7

ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*. 1. vyd. Praha: Portál, 2009. 208 s. ISBN 978-80-7367-551-6

VAŠEK, Roman a Václav RIEDLBAUCH. *Studie návazné uplatnitelnosti uměleckého personálu: (zaměřeno na vybrané umělce z oblasti performing arts)*. Praha: Unie zaměstnavatelských svazů ČR - centrum rozvojových aktivit, 2012. ISBN 978-80-905248-1-1

VETEŠKA, Jaroslav a Michaela TURECKIOVÁ. *Kompetence ve vzdělávání*. Praha: Grada, 2008. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1770-8

VETEŠKA, Jaroslav. *Přehled andragogiky: úvod do studia vzdělávání a učení se dospělých*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1026-9.

Zákon č. 111/1998 Sb. *Zákon o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách)*, In. *Sbírka zákonů*. 1. 7. 1998.

Zákon č. 13/2005 Sb., *O středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři*. In: *Sbírka zákonů*. 11. 01. 2005.

Internetové zdroje

Boloňský proces, MŠMT ČR. MŠMT ČR [online]. Copyright ©2013 [cit. 10.05.2017].
Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/bolonsky-proces-2>.

Career Key. Holland's Six Personality Types [online]. Copyright © [cit. 11.04.2017].
Dostupné z: <https://www.careerkey.org/choose-a-career/holland-personality-types.html#.WOzDKvnyjIU>.

Den Tance. Den Tance [online]. Dostupné z: <http://danceday.cz/>.

DTRC - Dancer Transition Resource Centre. *DTRC - Dancer Transition Resource Centre* [online]. Copyright © DTRC 2017 [cit. 20.04.2017]. Dostupné z: <http://dtrc.ca/english>.

Accueil: RDP : Reconversion des Danseurs Professionnels. Accueil: RDP : Reconversion des Danseurs Professionnels [online]. Dostupné z: <http://www.dance-transition.ch/>.

International Organization for the Transition of Professional Dancers | IOTPD. International Organization for the Transition of Professional Dancers | IOTPD [online]. Dostupné z: <http://www.iotpd.org/>.

Karel Littera / dříve sólista baletu ND Brno, poté dramaturg baletu ND Brno, In. O nás | Taneční kariéra. Taneční kariéra | stránky Nadačního fondu pro taneční kariéru [online]. Copyright © 2017 Taneční kariéra [cit. 27.04.2017]. Dostupné z: <http://tanecnikariera.cz/home/o-nas/>.

Kariéra - ManagementMania.com. [online]. Copyright © 2011 [cit. 11.04.2017]. Dostupné z: <https://managementmania.com/cs/kariera>.

LEMROVÁ, S. *Scheinovy kariérové kotvy a jejich zastoupení u českých politiků a manažerů Úvodní studie*. [online]. Copyright © [cit. 20.04.2017]. Dostupné z: <http://cmps.ecn.cz/pd/2006/texty/pdf/lemrova.pdf>.

McClelland's Human Motivation Theory - From MindTools.com. Management Training and Leadership Training - Online [online]. Copyright © Mind Tools Ltd, 1996 [cit. 11.04.2017]. Dostupné z: <https://www.mindtools.com/pages/article/human-motivation-theory.htm>.

NSP - Národní soustava povolání. Object moved [online]. Copyright © Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR [cit. 20.04.2017]. Dostupné z: http://katalog.nsp.cz/karta_p.aspx?id_jp=5457&kod_sm1=21.

NEUMEIER, J. Stiftung tanz. [online]. Copyright © [cit. 20.04.2017]. Dostupné z: <http://stiftung-tanz.com/>.

O nás | Taneční kariéra. Taneční kariéra | stránky Nadačního fondu pro taneční kariéru [online]. Copyright © 2017 Taneční kariéra [cit. 27.04.2017]. Dostupné z: <http://tanecnikariera.cz/home/o-nas/>.

O spolku | Vize Tance. Vize Tance [online]. Dostupné z: <http://vizetance.cz/o-spolku/>.

ODN. *Omscholing Dansers Nederland 2016* [online]. Copyright © [cit. 20.04.2017]. Dostupné z: <http://www.omscholingdansers.nl/>.

OECD.org - OECD [online]. Copyright © [cit. 22.05.2017]. Dostupné z: [http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=DEELSA/ED/CERI/CD\(2000\)12/PART1/REV2&docLanguage=En](http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=DEELSA/ED/CERI/CD(2000)12/PART1/REV2&docLanguage=En).

PALÁN, Z. *Celoživotní učení*. Andromedia.cz [online]. [cit. 20.04.2017]. Dostupné z: <http://www.andromedia.cz/andragogicky-slovník/celoživotni-uceni-vzdelavani>.

PARK, I. *Dance for PD*. [online]. Copyright © 2013 [cit. 20.04.2017]. Dostupné z: <http://www.dcdcenter.or.kr/>.

Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání [online]. Praha MŠMT, 2010. 86 s.
Copyright © [cit. 11.04.2017]. Dostupné
z: http://zpd.nuov.cz/RVP_4_vlna/RVP_8246M01_Tanec_8246P01_Tanec.pdf.

Tanec, vystupování: Michael Jackson. Michael Jackson [online]. Copyright © 2011
Všechna práva vyhrazena. [cit. 22.05.2017]. Dostupné
z: <http://www.michaeljacksonforever.cz/tanec-vystupovani/>.

WATTS, PhDr. Tony. *Reshaping Career Development for the 21st century* [online]. UK: University of Derby, 8. 12. 1998, [cit. 11.04.2017]. Dostupné
z: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.100.1185&rep=rep1&type=pdf>.

SEZNAM PŘÍLOH

PŘILOHA A. Průzkumné otázky.....	I
PŘÍLOHA B. Rozhovory.....	IV

PŘÍLOHA A. Průzkumné otázky

- 1) Jsou v současné době aktivní profesionální tanečníci připraveni na konec své taneční kariéry?**
- 2) Vyhledávají profesionální tanečníci pomoc poradenskou, právní, formou rekvalifikace při přechodu k druhé kariéře?**
- 3) Přivítali by podporu nějaké organizace, která by jim usnadnila přechod k novému pracovnímu uplatnění?**
- 4) Byli by taneční profesionálové ochotni si v takové organizaci spořit do spořicího systému s podporou státu, který by jim pak umožnil investovat naspořené prostředky do své druhé kariéry – podnikání, studia, rekvalifikace apod.?**

1. Jste tanečník, který prožil většinu své taneční kariéry v angažmá?
2. V jakém divadle jste byl/a zaměstnaný/á a jak dlouho jste v něm působil/a?
3. Jakou školu jste vystudoval/a?
4. Kolik je Vám let?
5. Do kolika let byste chtěl/a aktivně tančit
 - a. Do kolika let jste aktivně tančil/a

- 1) Jsou v současné době aktivní profesionální tanečníci připraveni na konec své taneční kariéry?**

1. Konec taneční kariéry může nastat kdykoliv, vlivem zranění, s příchodem nového šéfa souboru, počítáte s něčím takovým, víte, co by jste dělal/a kdyby se to stalo teď?
2. Připravovali Vás ve škole na to, že taneční kariéra je poměrně krátká, mluvili s Vámi o tom?
3. Myslíte si, že by se o krátkosti taneční kariéry mělo více mluvit s mladými tanečníky již na škole?
4. Vidíte nějaké nedostatky ve vzdělání na konzervatoři, díky kterým je uplatnění mimo obor tak náročné? Jaké?
5. Porovnejte představy o konci své taneční kariéry, když Vám bylo 20 let a nyní?
6. Vzděláváte se jakýmkoli způsobem již při své taneční profesi?
 - a) Proč ano
 - b) Proč ne

2) Vyhledávají profesionální tanečníci pomoc poradenskou, právní, formou rekvalifikace při přechodu k druhé kariéře?

1. Viděla jste, jak někteří tanečníci ukončili svou taneční kariéru, jak to na Vás působilo?
2. Inspirovali Vás tanečníci, kteří ukončili svou kariéru v něčem, v čem byste, spatřovala svou perspektivu?
3. Myslíte si, že Vám taneční kariéra dala nějakou přípravu do vaší druhé kariéry? (nějaké silné stránky, díky nimž máte pocit, že můžete obstát, které Vám dodávají sebevědomí, které můžete rozvíjet)
Např. jazyková vybavenost, odolnost vůči stresu,...
4. Když se ocitnete na konci své kariéry, myslíte si, že by se vám hodil nějaký odborný poradce nebo vše zvládnete sám/a?

3) Přivítali by podporu nějaké organizace, která by jim usnadnila přechod k novému pracovnímu uplatnění?

1. Během své taneční kariéry, byla jste členem nějaké organizace, která vám poskytla nějakou formu podpory? (právní, poradenskou, podpora při změně zaměstnání, jiná forma podpory)
2. Myslíte si, že je zapotřebí, aby nějaká taková organizace fungovala, co byste od ní očekávala vy?
3. Znáte nějakou takovou organizaci v zemi, kde máte svou domovskou scénu?
4. Víte co je jejím cílem, sledujete její činnost?
5. Znáte nějakou takovou organizaci fungující v zahraničí?

4) Byli by taneční profesionálové ochotni si v takové organizaci spořit do spořicího systému s podporou státu, který by jim pak umožnil investovat naspořené prostředky do své druhé kariéry – podnikání, studia, rekvalifikace apod.?

1. Dáváte si nějaké peníze stranou na přechod k druhé kariéře formou jakéhokoli spoření či jinak?
2. Platíte si nějaké spoření/pojistku, kterou by jste mohla využít k přechodu na novou kariéru?
3. Přispívá Vám zaměstnavatel na některou formu spoření?

PRO ČECHY

4. V České republice vznikl NADAČNÍ FOND PRO TANEČNÍ KARIÉRU jeho cílem je, aby si do něj tanečník pravidelně spořil se státním příspěvkem a po určité odpracované době mohl využít naspořenou

částku k realizaci druhé kariéry, byla byste ochotna do takového programu spořit?

PRO ČECHY PŮSOBÍCÍ V ZAHANIČÍ

5. Platíte si pravidelně do nějakého fondu podporující tanečnický při jejich změně povolání? Jak se fond jmenuje? Jak dlouho si spoříte?

PŘÍLOHA B. Dotazníky

RESPONDENT 1

Konec taneční kariéry může nastat kdykoliv (vlivem zranění, s příchodem nového šéfa souboru, aj.), počítal/a jste s něčím takovým? Víte, co byste dělal, kdyby se to stalo?

Já jsem s tím počítal vždy. Bylo by naivní s tím nepočítat. Normální zodpovědný pracující člověk s tím počítá. Nelze žít ve světě jako naši rodiče, že nastoupím do jedné firmy a zůstanou v ní navždy. Já jsem se změnou počítal vždy. S novým šéfem se jistě procento lidí v práci mění.

Připravovali Vás ve škole na to, že taneční kariéra je poměrně krátká, mluvili s Vámi o tom?

Nemluvili. A nejsem si jistý, proč by s námi měli mluvit. Konzervatoř nás má připravit na to, abychom byli tanečníci. Spíš je potřeba tuhle fázi posunout někam jinam a nikoli do školy.

Myslíte si, že by se o krátkosti taneční kariéry mělo více mluvit s mladými tanečníky již na škole?

Nemyslím si, to není to správné místo. Jsou daleko lepší místa. Ten tanečník na škole není schopen správně vyhodnotit tyto informace. Je nutné počkat, až dotyčný dozraje.

Vidíte nějaké nedostatky ve vzdělání na konzervatoři, díky kterým je uplatnění mimo obor tak náročné? Jaké?

Zvláštní otázka. Nemyslím si, že by nás na konzervatoři měli učit něco jiného. V rozvinutějších státech je normální, že tanečník nepochází pouze z konzervatoře. Naše republika je na konzervatoře úzkoprofilová, cílená konkrétně.

Porovnejte představy o konci své taneční kariéry, když Vám bylo 20 let a nyní?

Když mi bylo dvacet, tak jsem neřešil konec kariéry. Myslím si, že tak by to mělo být u všech. Přijde mi zvláštní řešit konec ve 20.

Vzdělával jste se jakýmkoli způsobem již při své taneční profesi?

Ano a to furt a kontinuálně a jsem za to vděčný. To co mi dá konzervatoř je úzkoprofilová záležitost. Je nutný se neustále vzdělávat. Ale tohle platí u všech oborů.

Viděl jste, jak někteří tanečníci ukončili svou taneční kariéru, jak to na Vás působilo?

Viděl jsem to. Ono to je hodně úsměvný. Děláš někde kde je 110 kontraktů, a ty se musí neustále dodržovat. To dává logiku. Viděl jsem lidi končit kariéru úspěšně, ale i neúspěšně. A tam se začínají otevírat nůžky. Lidi jsou na něco již zvyklí. Baletní svět je něco jako top fotbalová liga. Těžce na cvičišti lehko na bojišti. Kdo nepodcenil přípravu tak ho to nepřekvapilo. Není jednoduché ze dne na den odejít ze světla reflektorů na úřad práce. Problém je pád. Lidé padají o mnoho poschodí ve společnosti níž. To je to co spousta lidí nezvládne. A jediný problém je v tom, kdo se na to připravoval. Bylo by divný, kdyby člověk celý život tancoval. Jsou lidé, kteří mě motivovali svým odchodem, jako ou jak to zvládli.

Inspirovali Vás tanečníci, kteří ukončili svou kariéru něčím, v čem byste spatřoval svou perspektivu?

Spousta. Ale ti mě inspirovali již během své kariéry. Přejít je nutný plánovat, ten trvá cca. 3 roky. Já jsem to také plánoval dopředu.

Myslíte si, že Vám taneční kariéra dala nějakou přípravu do vaší druhé kariéry? (nějaké silné stránky, díky nimž máte pocit, že můžete obstát, které Vám dodávají sebevědomí, které můžete rozvíjet) Např. jazyková vybavenost, odolnost vůči stresu,...

Myslím si, že velmi málo. Někteří jsou odolní vůči stresu, někteří nikoli. Je mnoho prvních sólistů kteří nemají žádnou odolnost vůči stresu. Nemyslím si, že v jiných povoláních je méně stresu. Momentálně zažívám ve firmě mnohem větší stres.

Když se ocitnete na konci své kariéry, myslíte si, že by se vám hodil nějaký odborný poradce nebo vše zvládnete sám?

To jsou teorie, ne! Taková pohádka neexistuje. Sám jsem si to vyzkoušel. Kdo chce, tak se vzdělává, kdo nechce, tak má smůlu.

Během své taneční kariéry, byl jste členem nějaké organizace, která vám poskytla nějakou formu podpory? (právní, poradenskou, podpora při změně zaměstnání, jiná forma podpory)

No tak venku si to všechno platí sám. Já mám právní pojistku. V divadle byly odbory, já jsem v nich byl aktivní. Dokonce jsem byl šéf odborů. Což je taky výhoda.

Myslíte si, že je zapotřebí, aby nějaká taková organizace fungovala, co byste od ní očekával vy?

Ano bylo by to krásné. Z praxe jsem to už zažil a není to taková sranda. Kde není chtěná pomoc (tanečníci) tak není pomoci. Je škoda, že někteří tanečníci na to kašlou. Lidi si hrají na mistry světa. Je to na extra debatu. Je to velká pohádka.

Znáte nějakou takovou organizaci v zemi kde máte/měl jste svou domovskou scénu?

Znám

Víte co je jejím cílem, sledujete její činnost?

Nesleduju, protože to je na debatu.

Znáte nějakou takovou organizaci fungující v zahraničí?

Znám. Myšlenka krásná, realita hodně drsná.

Dával jste si nějaké peníze stranou na přechod k druhé kariéře formou jakéhokoli spoření či jinak?

Hm, no tak toto jsem nedělal. Je to podle mě naivní a zcestný. Já jsem stavěl firmu na nohy a jsme firma bez úvěru. Nemyslím si, že existuje spoření, které tě připraví na

druhou kariéru. Spořit se musí tak aby to dávalo smysl, peníze časem ztrácí hodnotu a investovat není jednoduchý. Nevím to jako smysluplné.

Platíte si nějaké spoření/pojistku, kterou byste mohl využít k přechodu na novou kariéru?

Platím si toho víc, a ty peníze je možné použít, na co chceš. Takhle jsem to ale prvoplánově neměl jako na konec kariéry.

Přispívá Vám zaměstnavatel na některou formu spoření?

Já se zaměstnávám sám, takže si nepřispívám. Ale v divadle ti nikdo na nic nepřispěje.

Platíte si pravidelně do nějakého fondu podporující tanečnický při jejich změně povolání? Jak se fond jmenuje? Jak dlouho si spoříte?

Neplatím, tohle je komplikované téma.

Jste tanečník, který prožil většinu své taneční kariéry v angažmá?

Ano.

V jakém divadle jste byl zaměstnaný a jak dlouho jste v něm působil?

Na Slovensku SND 1998 – 2004, Státní opera 2004- 2012, Později jsem šéfoval, ale to už nebyla kariéra.

Jakou školu jste vystudoval?

Konzervatoř Praha, tu jsme studovali spolu. VŠMU – studoval jsem pedagogiku klasického tance.

Kolik je Vám let?

37

Jak dlouho aktivně tančíte?

Já aktivně tančím i dnes, neustále jezdím na turné, jelikož mě zvou. Ale kariéru jsem ukončil ve 32 jako to každodenní tančení.

RESPONDENT 2

Konec taneční kariéry může nastat kdykoliv, vlivem zranění, s příchodem nového šéfa souboru, počítal jste s něčím takovým, víte, co byste dělal kdyby se to stalo?

Ano počítal, to už dnes asi počítá každý. Jasnou představu tedy ještě nemám, zatím jen zvažuji možnosti, no uvidíme, co přijde.

Připravovali Vás ve škole na to, že taneční kariéra je poměrně krátká, mluvili s Vámi o tom?

Ne. Co si pamatuji tak nějak zvlášť, se o tom nemluvalo. Ani jsme si to moc neuvědomovali.

Myslíte si, že by se o krátkosti taneční kariéry mělo více mluvit s mladými tanečnickými již na škole?

Určitě, ale ona k tomu spěje i ta doba. Vše se zrychluje a dnešní mladí taky na všechno nahlížejí jinak. I v divadle je dnes každému jasné, že nic není navždy.

Vidíte nějaké nedostatky ve vzdělání na konzervatoři, díky kterým je uplatnění mimo obor tak náročné? Jaké?

Určitě by se hodila nějaké vzdělání v oblasti financí i něco o obchodování. Když jsme studovali mi, tak bych uvítal větší všeobecný rozhled.

Porovnejte představy o konci své taneční kariéry, když Vám bylo 20 let a nyní?

Zatím nekončím a moje kariéra předčila moje očekávání. Co bude dál, ještě nemám rozhodnuto.

Vzdělával jste se jakýmkoli způsobem již při své taneční profesi?

a) **Proč ano**

b) **Proč ne**

Při provozu v divadle to fakt jako nešlo, nebyl dostatek času na studium. A hlavně ta má nejasná představa co studovat. Upřímně řečeno, když byl nějaký volný čas tak zvítězila lenost. Chuť si odpočinout a relaxovat.

Viděl jste, jak někteří tanečníci ukončili svou taneční kariéru, jak to na Vás působilo?

Strach že mě to brzy čeká taky a závist že už to mají za sebou a můžou začít nový život

Inspirovali Vás tanečníci, kteří ukončili svou kariéru něčím, v čem byste spatřoval svou perspektivu?

Zatím ne, nikdo mě ničím nezaujal, v čem bych jako se taky viděl.

Myslíte si, že Vám taneční kariéra dala nějakou přípravu do vaší druhé kariéry? (nějaké silné stránky, díky nimž máte pocit, že můžete obstát, které Vám dodávají sebevědomí, které můžete rozvíjet)

Např. jazyková vybavenost, odolnost vůči stresu,...

Myslím si, že to sebevědomí mi to dalo, hlavně taky díky práci v zahraničí umím dva další jazyky, jsem loajální ke svému zaměstnavateli 18 let v jednom souboru

Když se ocitnete na konci své kariéry, myslíte si, že by se vám hodil nějaký odborný poradce nebo vše zvládnete sám?

V mém případě by se hodil určitě

Během své taneční kariéry, byl jste členem nějaké organizace, která vám poskytla nějakou formu podpory? (právní, poradenskou, podpora při změně zaměstnání, jiná forma podpory)

www.bfi.at, www.wifi.at

Myslíte si, že je zapotřebí, aby nějaká taková organizace fungovala, co byste od ní očekával vy?

Já od té organizace očekávám pomoc při rekvalifikaci a hledání nového zaměstnání.

Znáte nějakou takovou organizaci v zemi kde máte/měl jste svou domovskou scénu?

Bfi, Wifi

Víte co je jejím cílem, sledujete její činnost?

Různé rekvalifikace, školení a různé kurzy.

Znáte nějakou takovou organizaci fungující v zahraničí?

Rakousko - Bfi, Wifi

Dával jste si nějaké peníze stranou na přechod k druhé kariéře formou jakéhokoli spoření či jinak?

Jo, to jsem si spořil

Platíte si nějaké spoření/pojistku, kterou byste mohl využít k přechodu na novou kariéru?

No to ne, takhle konkrétně jsem si peníze neukládal

Přispívá Vám zaměstnavatel na některou formu spoření?

Náš zaměstnavatel nám na nic nepřispívá, tady je daný plat a konec.

Platíte si pravidelně do nějakého fondu podporující tanečnický při jejich změně povolání? Jak se fond jmenuje? Jak dlouho si spoříte?

Do žádného fondu zaměřeného na tanečnický si nic nespořím

Jste tanečník, který prožil většinu své taneční kariéry v angažmá?

Jo to jsem, měl jsem štěstí a vydržel jsem v jednom souboru 18 let.

V jakém divadle jste byl zaměstnaný a jak dlouho jste v něm působil?

Wiener Staatsballett, 18 let

Jakou školu jste vystudoval?

Taneční konzervatoř Praha, Hochschule fur darstellende kunst Mannheim

Kolik je Vám let?

37 let

Jak dlouho aktivně tančíte?

30 let celkově, 18 let profesionálně

RESPONDENT 3

Konec taneční kariéry může nastat kdykoliv, vlivem zranění, s příchodem nového šéfa souboru, počítala jste s něčím takovým, víte, co byste dělala, kdyby se to stalo?

O takové situaci občas přemýšlím, a musím uznat, že bych takový konec nesla velmi těžce. Jsem v divadle prvním rokem, takže pokud by k takové situaci došlo, snažila bych se hledat angažmá v jiném souboru a pokud by to nebylo možné ze zdravotních důvodů, tak bych se začala připravovat na vysokou školu se zaměřením na umění, abych u svého oboru pořád aspoň trochu zůstala.

Připravovali Vás ve škole na to, že taneční kariéra je poměrně krátká, mluvili s Vámi o tom?

Připravovali nás na to, že taneční kariéra je velmi náročná a je potřeba ji brát vážně, ale o tom, že trvá velmi krátkou dobu, s námi nikdo moc nemluvil.

Myslíte si, že by se o krátkosti taneční kariéry mělo více mluvit s mladými tanečnicemi již na škole?

Myslím, že ano. Už mladý tanečník by měl mít představu o tom, že jeho taneční kariéra může kdykoli skončit a být na to alespoň trochu připraven. A popřemýšlet nad tím, co v takovou chvíli dál. I když je to těžké. Snažit se žít život i malinko mimo taneční prostředí, aby se z toho člověk pak úplně nezhroutil.

Vidíte nějaké nedostatky ve vzdělání na konzervatoři, díky kterým je uplatnění mimo obor tak náročné? Jaké?

Myslím si, že je těžké, dostat se po studiu na konzervatoři na vysokou školu s jiným zaměřením než je tanec. To je pochopitelně i na hudebních i hereckých konzervatořích. Studium je časově náročné a není v něm prostor pro všeobecně vzdělávací předměty. Bohužel tanec je profese časově omezená, určitě by to vyřešil důchod pro tanečníky a nějaká podpora při rekvalifikaci, dodělání si vzdělání atd.

Vzděláváte se jakýmkoli způsobem při své taneční profesi?

Ano, chodím občas na soukromé hodiny angličtiny. Chtěla bych si časem dodělat anglickou zkoušku a navíc anglicky se mluví v divadle každý den, takže ji využiji i v baletním prostředí.

Viděla jste, jak někteří tanečníci ukončili svou taneční kariéru, jak to na Vás působilo?

Vybavuje se mi pár tanečnic, které po své taneční kariéře zůstali v divadle jako baletní mistryně. To mi přijde jako pěkný konec kariéry. Zůstanete v prostředí, které milujete a předáváte zkušenosti, které jste za svoji aktivní taneční kariéru nasbírali. Někteří tanečníci učí na Tanečních konzervatořích a pracují s dětmi. I to mi přijde jako dobrá volba.

Inspirovali Vás tanečníci, kteří ukončili svou kariéru něčím, v čem byste spatřovala svou perspektivu?

Líbilo by se mi právě zůstat v oboru a pracovat s tanečníky. Ale je možné, že za pár let se moje představa změní a budu mít úplně jinou touhu.

Myslíte si, že Vám taneční kariéra dá nějakou přípravu do vaší druhé kariéry? (nějaké silné stránky, díky nimž máte pocit, že můžete obstát, které Vám dodávají sebevědomí, které můžete rozvíjet) Např. jazyková vybavenost, odolnost vůči stresu,...

Může to být třeba znalost anglického jazyka, která už je v dnešní době vyžadována téměř v každém zaměstnání. Pak i určitá vytrvalost a píle, kterou každý tanečník musí mít.

Když se ocitnete na konci své kariéry, myslíte si, že by se vám hodil nějaký odborný poradce nebo vše zvládnete sama?

To je pro mě těžká otázka. Jsem v angažmá první rok a zatím se asi nedokážu vcítit do této situace. Ale doufám, že do té doby budu mít už nějakou větší představu o tom, co bych mohla po ukončení kariéry dělat. Otevřou se mi jiné možnosti, jako je třeba učení malých dětí nebo třeba úplně něco mimo obor.

Jste členem nějaké organizace, která vám poskytuje nějakou formu podpory? (právní, poradenskou, podpora při změně zaměstnání, jiná forma podpory)

Členem takové organizace nejsem a musím se přiznat, že ani nevím, jak přesně takové organizace fungují.

Myslíte si, že je zapotřebí, aby nějaká taková organizace fungovala, co byste od ní očekávala vy?

Bylo by dobré, aby v České republice fungovala nějaká silná organizace, která bude pomáhat tanečníkům na konci jejich kariéry. Pomůže jim se změnou zaměstnání a bude i finanční podporou pro takové tanečníky.

Znáte nějakou takovou organizaci v zemi, kde máte svou domovskou scénu?

Slyšela jsem, že v zahraničí takové organizace jsou, ale u nás o žádné takové nevím. Ale je možné, že jsem o ní jen nikdy neslyšela a ani jsem po ni zatím nepátrala.

Víte co je jejím cílem, sledujete její činnost?

Bohužel opravdu netuším, která taková organizace u nás funguje a tanečnice podporuje.

Znáte nějakou takovou organizaci fungující v zahraničí?

Slyšela jsem, že takové organizace v zahraničí fungují.

Platíte si pravidelně do nějakého fondu podporující tanečnice při jejich změně povolání? Jak se fond jmenuje? Jak dlouho si spoříte?

Do žádného takového fondu si neplatím.

Platíte si nějaké spoření/pojistku, kterou byste mohla využít k přechodu na novou kariéru?

Spoření a pojištění si platím, už kvůli riziku úrazu, které je v našem zaměstnání velmi časté.

Přispívá Vám zaměstnavatel na některou formu spoření?

Nepřispívá. Nevím, jestli ta možnost v divadle je.

Jste tanečnice, který prožil většinu své taneční kariéry v angažmá?

Taneční konzervatoř jsem dokončila teprve minulý rok a poté nastoupila do baletu Národního divadla, takže jsem zatím úplně na začátku, ale doufám, že svoji taneční kariéru prožiji právě zde.

V jakém divadle jste zaměstnaná, a jak dlouho v něm působíte?

Jsem zaměstnaná v Národním divadle v Praze a působím zde první sezónu. Tedy od srpna 2016.

Jakou školu jste vystudovala?

Vystudovala jsem Taneční konzervatoř v Praze. Hlavní obor klasický tanec.

Kolik je Vám let?

20.

Do kolika let byste chtěla aktivně tančit?

Tak dlouho, jak mi to zdraví dovolí, ale samozřejmě bych si přála, aby to bylo co nejdéle. Moje představa je tak 38 let.

RESPONDENT 4

Konec taneční kariéry může nastat kdykoliv, vlivem zranění, s příchodem nového šéfa souboru, počítala jste s něčím takovým, víte, co byste dělala kdyby se to stalo?

Tak mě zrovna potkala změna s příchodem nového šéfa souboru, ze třinácti tanečníků převzal nový šéf jen tři a já jsem nebyla jedna z nich. Když jsme se tenkrát dozvěděli, že přijde někdo nový, měla jsem v sobě naději, že mě v souboru nechá a já si budu pokračovat dál, dokud to půjde. Nebyla jsem nějak připravená na to, ukončit kariéru a ještě pořád nejsem, dále tancuji, jsem na volné noze.

Připravovali Vás ve škole na to, že taneční kariéra je poměrně krátká, mluvili s Vámi o tom?

Možná že ano, ale nepamatuji se na to. Určitě mi to tenkrát bylo jedno. Můj sen bylo tančit a to co bude až zestárnu, mě vůbec nezajímalo.

Myslíte si, že by se o krátkosti taneční kariéry mělo více mluvit s mladými tanečnicemi již na škole?

Je samozřejmě dobře a tom hovořit, zmínit se již na škole, ale kdo z dětí to bude chtít slyšet a akceptovat?

Vidíte nějaké nedostatky ve vzdělání na konzervatoři, díky kterým je uplatnění mimo obor tak náročné? Jaké?

Již od začátku jsme se soustředili na to, stát se tanečnicemi a výuka jiných oborů nebyla ve středu pozornosti. To se samozřejmě podepsalo na našich znalostech v jiných oborech. Myslím si ale, že základ vzdělání jsme měli a víc bychom toho s naší vytížeností nezvládli. Nevím jak je to dnes, ale všechno se zvládnout nedá.

Porovnejte představy o konci své taneční kariéry, když Vám bylo 20 let a nyní?

Ve 20 jsem neměla představu o tom, co bude po té, co ukončím kariéru, teď to taky nevím, vím jen, že chci nadále tančit a až to dál nepůjde, popřemyslím...

Vzděláváte se jakýmkoli způsobem již při své taneční profesi?

Ne, nebylo to pro mě při mé vytíženosti téma.

Viděla jste, jak někteří tanečníci ukončili svou taneční kariéru, jak to na Vás působilo?

Nevím, nijak, tak normálně, člověk ukončí, co už nemůže nebo nechce dělat a život jde dál jiným směrem, určitě mi to nenahnalo strach, nebo mě to nějak nepoznamenalo.

Inspirovali Vás tanečníci, kteří ukončili svou kariéru něčím, v čem byste spatřovala svou perspektivu?

Ne

Myslíte si, že Vám taneční kariéra dala nějakou přípravu do Vaší druhé kariéry? (nějaké silné stránky, díky nimž máte pocit, že můžete obstát, které Vám dodávají sebevědomí, které můžete rozvíjet). Např. jazyková vybavenost, odolnost vůči stresu,...

Ta jazyková vybavenost je určitě jedna z věcí, které jsou k nezaplacení, stejně jako odolnost vůči stresu, mám velmi silnou vůli, tak asi jako každý top tanečník a když něco chci dokázat tak to dokážu. Mám nespočet tanečních zkušeností, které mohu v budoucnu předávat dál, znám dobře své tělo, téměř každý sval, hranice bolesti, zkušenosti s menšími úrazy... to např. může být dobrá příprava pro kariéru Fyzioterapeuta.

Když se ocitnete na konci své kariéry, myslíte si, že by se vám hodil nějaký odborný poradce nebo vše zvládnete sama?

Měla jsem tu možnost, nechat si poradit od profesionála, ale nevím, jestli mi to něco dalo? Nepřišlo mi, že by mi to nějak pomohlo. Zvládnou to sama, myslím.

Během své taneční kariéry, byla jste členem nějaké organizace, která vám poskytla nějakou formu podpory? (právní, poradenskou, podpora při změně zaměstnání, jiná forma podpory)

Ano, v Německu kde pracuji je organizace, která se jmenuje Stiftung Tanz a pomáhá tanečnickům při změně, přechodu do jiného oboru.

Myslíte si, že je zapotřebí, aby nějaká taková organizace fungovala, co byste od ní očekávala vy?

Určitě je to dobré, každý jsme jiný a spousta z nás potřebuje profesionální pomoc.

Znáte nějakou takovou organizaci v zemi, kde máte svou domovskou scénu?

Jak jsem již zmínila: Stiftung Tanz (je to německá organizace) www.stiftung-tanz.com

Víte co je jejím cílem, sledujete její činnost?

ano vím, jejím cílem je pomáhat tanečnickům, přejít na konci kariery do jiného oboru.

Znáte nějakou takovou organizaci fungující v zahraničí?

Stiftung Tanz

Dáváte si nějaké peníze stranou na přechod k druhé kariéře formou jakéhokoli spoření či jinak?

Ne, nedávám.

Platíte si nějaké spoření/pojistku, kterou byste mohla využít k přechodu na novou kariéru?

V Německu, kde pracuji už 17 let, je v divadle povinnost platit si pojištění, na které divadlo i přispívá a které se jmenuje Bayerische Versorgungskammer. Víceméně je to pojištění na důchod, eventuálně pokud se stane nějaký pracovní úraz s trvalými následky, začne se vyplácet invalidní důchod. Když ukončíte smlouvu s divadlem, bud si nadále platíte úplné Minimum, nebo můžete peníze, které jste naspořili vybrat a použít je na další kariéru.

Platíte si pravidelně do nějakého fondu podporující tanečnický při jejich změně povolání? Jak se fond jmenuje? Jak dlouho si spoříte?

Neplatím

Jste tanečnický, který prožil většinu své tanečnický kariéry v angažmá?

Ano

V jakém divadle jste byla zaměstnaná a jak dlouho jste v něm působila?

Až do září roku 2016 jsem byla ve stálém angažmá v Národním divadle v Mannheimu, Německu po dobu 17 let, teď pokračuji na volné noze.

Jakou školu jste vystudovala?

Taneční konzervatoř Praha

Kolik je Vám let?

36

Do kolika let byste chtěla aktivně tančit?

Těžko říci...do 40? Do 45?

RESPONDENT 5

Konec taneční kariéry může nastat kdykoliv, vlivem zranění, s příchodem nového šéfa souboru, počítala jste s něčím takovým, víte, co by jste dělala kdyby se to stalo?

Jelikož jsme měli roční smlouvy tak se to dalo očekávat každý rok, později každé dva roky. Ale představu co bych dělala, jsem neměla.

Připravovali Vás ve škole na to, že taneční kariéra je poměrně krátká, mluvili s Vámi o tom?

Na škole to byl jen balet, balet a balet od rána do večera a to byla jediná příprava.

Myslíte si, že by se o krátkosti taneční kariéry mělo více mluvit s mladými tanečnicemi již na škole?

V dnešní době určitě.

A hlavně je připravit i na to, že ne každý má to štěstí, že dostane angažmá v divadle a bude mít možnost se tím živit.

Dřív, když jsem byla ještě na škole, tak v divadle byl veliký taneční soubor. Byla možnost baletního souboru i v opeře, v Karlíně, ve státní opeře atd. Když byl tanečník starší měl možnost i chodících rolí, v divadle se udržel mnohem dýl. Byly smlouvy na dobu neurčitou a pak byla možnost učit ve škole, přejít do baletu opery nebo zůstat v divadle a předávat zkušenosti dál. Bohužel v dnešní době těch tanečních příležitostí tu není moc a navíc je tu i veliká konkurence z ciziny - mám na mysli angažmá.

Jinak je malé uplatnění v muzikálech, ale tam si taky každý tanečník drží místo zuby nehty a jen tak nikoho nového mezi sebe nepustí a už vůbec nemluví o podmínkách za jakých pracují, jak zkouší zadarmo a pak se titul odehraje (v lepším případě, pokud nezkrachuje hned na začátku) párkrát a je konec a zase vše nanovo. A žijí ze dne na den.

Vidíte nějaké nedostatky ve vzdělání na konzervatoři, díky kterým je uplatnění mimo obor tak náročné? Jaké?

Je potřeba celková větší vzdělanost.

Porovnejte představy o konci své taneční kariéry, když Vám bylo 20 let a nyní?

Ve 20 jsem si konec kariéry nepředstavovala. Moje kariéra skončila mateřskou, takže jsem pak měla čas si nějak život uspořádat a začít od začátku.

Vzděláváte se jakýmkoli způsobem již při své taneční profesi?

Nevzdělávala. Hodně z časových důvodů a i z finančních.

Viděla jste jak někteří tanečníci ukončili svou taneční kariéru, jak to na Vás působilo?

No vlastně čím dřív člověk ukončil taneční kariéru tím na tom byl líp.

Inspirovali Vás tanečníci, kteří ukončili svou kariéru něčím, v čem byste spatřovala svou perspektivu?

Nevím jestli inspirovali, ale fandila jsem těm co si otevřeli svou baletní školu. Já jsem se chtěla dát úplně jiným směrem a začala jsem úplně od začátku v oboru účetnictví. Balet dělám už jen pro radost a to tak, že předávám zkušenosti malým dětem.

Myslíte si, že Vám taneční kariéra dala nějakou přípravu do Vaší druhé kariéry? (nějaké silné stránky, díky nimž máte pocit, že můžete obstát, které Vám dodávají sebevědomí, které můžete rozvíjet) Např. jazyková vybavenost, odolnost vůči stresu,...

Disciplínu, pokoru a vytrvalost.

Když se ocitnete na konci své kariéry, myslíte si, že by se vám hodil nějaký odborný poradce nebo vše zvládnete sama?

Měla jsem štěstí, že jsem to zvládla sama, ale poradce nebo nějaký kurz by se hodil.

Během své taneční kariéry, byla jste členem nějaké organizace, která vám poskytla nějakou formu podpory? (právní, poradenskou, podpora při změně zaměstnání, jiná forma podpory)

Nebyla

Myslíte si, že je zapotřebí, aby nějaká taková organizace fungovala, co byste od ní očekávala vy?

Teď si myslím, že jo. Ale nevím jestli bych ji dřív nějak využívala.

Znáte nějakou takovou organizaci v zemi kde máte svou domovskou scénu?

Vím, že nějaká je, ale nic konkrétního.

Víte co je jejím cílem, sledujete její činnost?

Nesleduji

Znáte nějakou takovou organizaci fungující v zahraničí?

Ne

Dáváte si nějaké peníze stranou na přechod k druhé kariéře formou jakéhokoli spoření či jinak?

Spořím jen na důchod.

Platíte si nějaké spoření/pojistku, kterou byste mohla využít k přechodu na novou kariéru?

Ne

Přispívá Vám zaměstnavatel na některou formu spoření?

Ne

Platíte si pravidelně do nějakého fondu podporující tanečnice při jejich změně povolání? Jak se fond jmenuje? Jak dlouho si spoříte?

Ne

Jste tanečnice který prožil většinu své taneční kariéry v angažmá?

Ano

V jakém divadle jste byla zaměstnaná a jak dlouho jste v něm působila?

V Národním divadle v Praze. 11 let

Jakou školu jste vystudovala?

Taneční konzervatoř v Praze

Kolik je Vám let?

36

Do kolika let byste chtěla aktivně tančit?

Skončila jsem v 29 a bylo to tak akorát. Odešla jsem na mateřskou.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Karolina Götzová

Obor: Vzdělávání dospělých

Forma studia: Kombinované studium

Název práce: Pracovní uplatnění bývalých profesionálních tanečníků

Rok: 2017

Počet stran textu: 47

Celkový počet stran příloh: 23

Počet titulů použitých zdrojů: 35

Počet internetových zdrojů: 19

Počet ostatních zdrojů: 0

Vedoucí práce: PhDr. Milan Demjanenko